

NESTNIK

Letnik XXXI.

Celovec, petek, 27. februar 1976

Štev. 9 (1750)

Nikdar ne bomo pristali na revizijo državne pogodbe

Sklep treh v parlamentu in koroškem deželnem zboru zastopanih strank o spremembi zakona o ljudskem štetju in zlasti sklep vlade, da posreduje osnutek tega zakona, ki predvideva poleg rednega ljudskega štetja izvedbo posebnega štetja ter ob rednem in posebnem štetju še možnost tajnega poizvedovanja družinskega jezika, parlamentu v uzakonitev, potrjujeta po eni strani ponovno popolno nerazumevanje in pomanjkanje sleberne pripravljenosti odgovornih za upoštevanje konstruktivnih predlogov prizadete slovenske narodne skupnosti, po drugi strani pa popolno kapitulacijo pred koroškimi nemškimi nacionalisti.

Samo po sebi se zato postavlja vprašanje, zakaj je želel kancler Kreisky ponovno predloge manjšine, zakaj torej nova Spomenica koroških Slovencev in kakšen pomen so imeli pretekli in naj bi imeli predvsem nadaljnji razgovori z vlado?

Ponovno poudarjamo, da koroški Slovenci nismo tako naivni, da bi nasedli postavljanju, kakor da bi pri tajnem poizvedovanju družinskega jezika ne šlo za ugotavljanje manjšine, marveč le za orientacijsko pomoč pri reševanju odprtih vprašanj člena 7 državne pogodbe. Določitev kvoruma 25 odstotkov in zahteva koroških nacionalistov, njim na čelu ÖVP, da morajo izsledki tega ugotavljanja veljati tudi za spremembo šolskega zakona, brez zakrivanja potrjujeta, da jim gre za skrajno skerenje pravic iz člena 7, spričo izjave deželnega svetnika dr. Ferrari-Brunnenfelda, da je to „tridesetletna“ zahteva FPÖ, pa konec konca za cementiranje od nacistov ustvarjenega narodnostnega stanja, to je dejansko vsaj za statistični genocid slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem.

Vse to pa pomeni v bistvu revizijo državne pogodbe, katere člen 7 ima v prvi vrsti namen, da popravi krivice, ki so bile storjene slovenski narodnostni skupnosti zlasti v času nacističnega nasilja, in to ne nazadnje kot priznanje naši skupnosti za njen doprinos v borbi proti nacizmu na strani zaveznikov sil. Ne smemo namreč prezreti osnove obnove neodvisne in samostojne republike Avstrije, ki sloni na „njenem doprinosu“ v borbi proti nacističnemu okupatorju in moramo zato tudi člen 7 gledati v tej širši povezavi, ki pride do izraza tudi v 9. členu državne pogodbe.

Koroški Slovenci se bomo zato v obrambo svojega doprinosa v anti-fašistični borbi za obnovo neodvisne in samostojne republike Avstrije in priporjenih pravic v členu 7 z vsemi sredstvi uprli taki reviziji državne pogodbe in svet opozorili, kako močne so spet nacionalistične in neonacistične sile v Avstriji in še posebej na Koroškem. Kapitulacija vlade pred njimi je vendar najboljši dokaz za to dejstvo.

Ce koroško socialistično glasilo govori o dnevu, ko so predstavniki strank sklenili spremembo zakona o ljudskem štetju kot o „zgodovinskem dnevu“, potem je to razumeti le kot zgodovinski dogodek popolne kapitulacije vlade pred nacionalističnimi in neonacističnimi silami, kakor s posebnim ponosom ugotavljata zvezni predsednik FPÖ Peter in predsednik koroške FPÖ Ferrari-Brunnenfeld, češ da sta v tem vprašanju klonili ostali stranki pred tozadevno zahteva FPÖ.

Koroški Slovenci tej zahtevi ne bomo klonili, tudi ne izsiljevanjem potom poskusov nadaljnega razdvajanja naše narodne skupnosti in potom očitkov o pomanjkljivi državni

Avstrijo obtožujemo kršitve državne pogodbe

Popolna kapitulacija vlade in strank pred nemškimi nacionalisti

V petek minulega tedna je bil — če povzamemo po glasilu koroške SPO — „zgodovinski dan“: predstavniki treh v parlamentu in koroškem deželnem zboru zastopanih strank so pod predsedstvom zveznega kanclerja Kreiskega dokončno potrdili sklep o ugotavljanju manjšine (v terek je zvezna vlada tudi že poslala tozadevni zakonski osnutek parlamentu) in tudi že določili odstotek (25%), ki bo merodajen za postavitev dvojezičnih napisov in za izvajanje drugih določil člena 7 državne pogodbe.

Petek minulega tedna je bil res „zgodovinski dan“, toda ne v listem pozitivnem smislu, kot skuša dokazovati KTZ, marveč nasprotno v skrajno negativnem pomenu: kajli tega dne je napravila Avstrija kljub svarilom, opozorilom in protestom usodni korak od besed k dejanjem — korak po poti zavestnega kršenja in revizije državne pogodbe.

Na tem dejstvu ničesar ne spreminijo poskusi kanclerja in deželnega glavarja ter drugih predstavnikov na državni in deželni ravni, da bi domačo in mednarodno javnost, predvsem pa prizadete manjšine prepričali, da sklenjeno štetje v resnici ni ugotavljanje manjšine, torej ukrep, ki je v nasprotju z dr-

žavno pogodbo. Zgodovina zahle-ve po takem štetju, okolnosti, v katerih je prišlo do tozadevnega sklepa, predvsem pa določitev odstotka, od katerega bo odvisno izvajanje člena 7, vse to namreč razgalja laži o „orientacijski pomoči“ in dokazuje, da pri načrtovanem preštevanju res gre za ugotavljanje v pravem pomenu besede in z vsemi posledicami, torej za očitno revizijo državne pogodbe. Odgovornost za vse posledice, ki jih bo imel ta korak, nosijo tisti, ki so ugled države in interese njenega prebivalstva podredili ciljem in zahtevam nacionalistično-nacističnih sil, katerim nikdar ni šla v račun Avstrija kot demokratična država, zgrajena na načelih, ki so bila izoblikovana v protifašističnem boju evropskih narodov med zadnjo vojno.

Predvsem pa tem silam nikdar ni bilo do tega, da bi Avstrija kot pravna država izpolnila tiste obveznosti, ki jih je v državni pogodbi prevzela glede zaščite narodnih manjšin. Tozadevna kapitulacija vlade in strank pred nacionalističnimi silami pomeni, da namerava Avstrija nadaljevati svojo deset- in stoletno politiko raznarodovanja. To pa je prav tako v očitnem nasprotju z državno pogodbo, katere kršitve Avstrijo javno obtožujemo!

Jugoslavija odločno proti štetju

Južni Tirolici: „Bielka naj ostane doma“

„Kot je bilo že večkrat poudarjeno, državna pogodba o ustanovitvi neodvisne in demokratične Avstrije, podpisana 15. maja 1955, ki precizira pravice in zaščito slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji, na nikakršen način ne predvideva ugotavljanja oziroma štetja manjšine, ki naj bi bilo pogoj za uveljavljanje njihovih pravic, izvirojčih iz te pogodbe,“ je rečeno v uradnem stališču zveznega sekretariata za zunanje zadeve SFRJ Jugoslavije v zvezi s sklepom o štetju v Avstriji. „Znano je tudi, da državna pogodba v nikakršen smislu ne predvideva, da bi bilo kakršnokoli absolutno ali relativno število pripadnikov manjšine pogoj, da bi na ozemlju, kjer živi slovensko, hrvaško ali mešano prebivalstvo, veljale v pogodbi določene pravice in zaščita.“

Zato je zadnji dogovor avstrijskih strank v nasprotju z duhom in besedilom avstrijske državne pogodbe in vsak konkretni ukrep v tej smeri bi sprožil revizijo pogodbe.

To ponovno postavljanje pogojev za izpolnitev državne pogodbe je upravičeno zbudilo nezadovoljstvo slovenske in hrvaške manjšine, ki zavračata kakršnokoli obliko postavljanja pogojev za izpolnitev obveznosti iz državne pogodbe, pri čemer sta deležni vse podpore Jugoslavije.

SFRJ se kot podpisnica državne pogodbe zavzema za to, da Avstrija čimprej in v celoti izpolni obveznosti iz te pogodbe brez kakršnihkoli poprejšnjih pogojev in na način, ki bi ga določili v neposrednem dialogu slovenske in hrvaške manjšine z avstrijsko vlado.“

Ob koncu je v izjavi še izražena želja, da bi se odnosi z Avstrijo vsestransko razvijali. Toda: „Uresničitev najnovejšega dogovora med avstrijskimi parlamentarnimi strankami pa ne bi prispevala k nadaljnemu zboljšanju odnosov in tudi ne koristila skupnim prizadevanjem za utrjevanje medsebojnega zaupanja.“ (Dalje na 8. strani)

zvestobi. Le-to smo dokazali v najhujšem ponižanju Avstrije s svojo borbo proti nacizmu na vsebolj prepričljiv način kot številni današnji „zaskrbljenici“, ki so vzeli v zakup „zvestobo domovini“. S svojo borbo

proti nacističnemu okupatorju smo si priborili tudi člen 7 in si priborjenih pravic zato ne bomo pustili vzeti, marveč se bomo za uresničitev člena 7 borili vse dotlej, dokler ne bo dosledno izpolnjen po duhu in črki!

Izjava ZSO v zvezi s sklepom o preštevanju

Upravni in Nadzorni odbor Zveze slovenskih organizacij na Koroškem sta na skupni seji dne 25. februarja 1976 razpravljala o napovedanem ljudskem štetju posebne vrste oz. o tajnem povpraševanju po materinem jeziku ter o drugih korakih republike Avstrije, ki jih le-ta napoveduje v zvezi z izpolnjevanjem odprtih vprašanj člena 7, in ponovno ugotovila, da je kakršnokoli ugotavljanje manjšin nesprejemljivo in da pomeni revizijo državne pogodbe iz leta 1955.

Odbora ZSO poudarjata, da pri pogajanjih za avstrijsko državno pogodbo ni bilo sporno, v katerih predelih Koroške prebiva slovenska manjšina. Člen 7 govori o zaščiti narodnostnih manjšin na določenem teritoriju — na ozemlju upravnih in sodnih okrajev s slovenskim, hrvaškim oz. mešanim prebivalstvom v zveznih deželah Koroški, Štajerski in Gradiščanski. Sedmi člen ne predvideva predhodnega ugotavljanja, niti ne vsebuje določenega odstotka manjšinskega prebivalstva, saj je bil tozadevni britanski predlog izrecno zavrnjen. Ozemlje, na katerem naj bi bila na Koroškem zaščiten slovenska manjšina, je bilo pred podpisom državne pogodbe kot sporno ozemlje večkrat označeno: tako v Spomenici provizorične koroške deželne vlade z dne 12. septembra 1945, najbolj precizno pa z Odredbo provizorične koroške deželne vlade z dne 3. oktobra 1945 o novem oblikovanju dvojezičnih ljudskih šol na južnem ozemlju Koroške ter ponovno po podpisu državne pogodbe z manjšinskimi šolskim zakonom z dne 19. marca 1959; z jugoslovanske strani pa je bilo sporno ozemlje definirano zlasti tudi v spomenici namestnikom zunanjih ministrov štirih velesil z dne 28. julija 1949.

Tako odredba o dvojezičnem šolstvu kot 7. člen državne pogodbe sta rezultat oboroženega boja koroških Slovencev proti fašizmu, ki je Slovence hotel statistično in fizično zbrisati s koroške zemlje. Proti temu namenu so se koroški Slovenci zlasti po množičnem izseljevanju in s tem začete „dokončne rešitve“ uprli z orožjem v rokah in vodili na strani zaveznikov sil ter narodov in narodnosti Jugoslavije edino resno, dolgoletno borbo proti fašističnemu groboku Avstrije do zmagovitega konca. Sedanja avstrijska vlada je kapitulirala pred nacionalističnimi in neonacističnimi silami, kar je le posledica tega, da vse povojne avstrijske vlade niso resno izvedle denacifikacijo in niso ukrepale proti pojavom neonacizma, kar bi bile dolžne storiti po številnih določilih državne pogodbe. Kapitulacija sedanje vlade pred temi silami dokazuje tudi izjava predstavnik svobodnjaške stranke, ki je menil, da je njegova stranka s sklepom o preštevanju dosegla tisto, kar je zasledovala že trideset let. To pomeni, da je dosegla zacementiranje stanja ob koncu druge svetovne vojne, ko je na Koroškem oblast prešla neposredno iz rok nacističnih oblastnikov z izrecno nalogo, da tudi nova civilna oblast kontinuirano nadaljuje nemškonalistično manjšinsko politiko. Ob vsem tem pa se smatra Avstrija za prvo žrtev nacizma.

Opozarjamo, da je bil člen 7 sprejet v državno pogodbo z namenom poprave nacionalne škode, ki jo je našemu ljudstvu prizadela nacistična strahovlada. Zato tudi vse povojno načrtno zapostavljanje našega ozemlja in našega človeka pomeni očitno kršenje državne pogodbe. Ugotavljanje manjšine pa ima v tej povezavi tudi namen, da prekrije socialne konflikte in težave, ki jim je še posebej izpostavljen južnokoroški prostor z nacionalnim pritiskom.

S svojo gospodarsko, kulturno in politično dejavnostjo koroški Slovenci izpričujejo, da slej ko prej prebivajo na tem ozemlju svoje avtohtone naselitve. Nameravano ugotavljanje pomeni sploh osporavanje obstoja slovenske manjšine in s tem zanikanje obveznosti Avstrije, da imenovano manjšino štiti in ohranja kot celoto.

Sklep o preštevanju, ki je bil sprejet kljub dolgoletnim in številnim ugovorom slovenskih osrednjih organizacij in kljub protestom slovenskih društev, katerim so se v zadnjem času pridružile številne organizacije večinskega naroda, bo le še zaostрил nacionalno mržnjo in boj v vseh prizadetih krajih. Za nastajajočo napetost nosijo odgovornost izključno tisti, ki takšno preštevanje zagovarjajo in ga hočejo izvesti. Vse do zadnjega je tudi zvezni kancler dr. Kreisky zagotavljal, da ugotavljanja manjšine ne bo, če temu nasprotuje manjšina. Vendar pa se je sedaj zahtevam nemških nacionalistov uklonil tudi kancler, ki pa skuša zamegliti resnični pomen in namen preštevanja, ker mednarodne javnosti ne more prepričati o potrebi in utemeljenosti ugotavljanja manjšine, s katerim Avstrija krši ne le državne pogodbe, ampak tudi načela helsinške konference.

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem se bo uprla temu, da bi koroškim Slovcem kdorkoli kratili ali sploh skušali odvzeti priborjene pravice. Zato bo skupaj z naprednimi demokratičnimi silami v Avstriji skušala preprečiti tudi sleherno ugotavljanje, na vsak način pa bo onemogočila uporabnost rezultatov, ki jim že vnaprej odreka vsako veljavnost. Hkrati bo obveščala javnost o manjšini sovražnem značaju preštevanja in o stremljenjih oblasti in organizacij, ki imajo cilj, da odvzamejo slovenskemu prebivalstvu njegov značaj in pravice kot manjšine.

NAŠ ODGOVOR NEMŠKIM NACIONALISTOM:

Strnjeni okoli svojega vodstva

koroški Slovenci odločno odklanjamo vsako štetje

Osrednji organizaciji koroških Slovencev — Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev — sta minuli teden poslali zveznemu kanclerju, kakor smo poročali že v zadnji številki našega lista, protestno brzojavko, v kateri sta se odločno izrekli proti slehernemu ugotavljanju ali preštevanju. Prav tako pa sta sklep treh v parlamentu zastopanih strank o štetju posebne vrste najodločneje zavrnila tudi predsednika obeh organizacij dr. Franci Zwitter in dr. Joško Tischler, ki sta v izjavah za tisk poudarila, da sklep o štetju nasprotuje določilom državne pogodbe in da zato koroški Slovenci takšno „reševanje“ dosledno odklanjajo ter bodo takoj znotraj države kot tudi na mednarodni ravni podvzeli vse, kar je v njihovih močeh, da preprečijo izvedbo tega proti njihovim življenjskim interesom naperjenega naklepa.

Del koroškega tiska — tokrat s „socialistično“ KTZ na čelu, katere novi glavni urednik se je slovarja nemških nacionalistov očitno na pamet naučil, tako dobro namreč obvlada tozadevno izrazoslovje — je po že izkušenem receptu zagnal krik, da preštevanju nasprotuje le peščica slovenskih voditeljev, medtem ko je prebivalstvo, „vseeno ali Korošci ali slovenskega jezika“ (!), tako „uvideno“ in „pametno“, da naravnost prekipeva od samega navdušenja nad tem „avstrijskim čudežem“ in verjetno komaj čaka, da se bo lahko prešlo. Vendar pa nesramno izsiljevanje Primoscha in podobnih „demokratov“ ne more spremeniti laži v resnico. Naš odgovor je jasn in nedvoumen: koroški Slovenci strnjeni okoli svojega vodstva odločno in dosledno odklanjamo vsako štetje.

To je prišlo do izraza tudi v številnih protestih, ki jih je v zvezi s sklepom o štetju izpovedalo naše ljudstvo potom svojih organizacij. Tako je npr. Zveza slovenskih izseljencev spomnila na izkušnje in posledice, ki jih koroški Slovenci že imamo s štetji: „Že enkrat smo bili izseljeni zaradi našega priznavanja, zato odločno odklanjamo načrtovano ljudsko štetje.“ Zveza koroških partizanov, ki združuje koroške profitašistične borbe obeh narodnosti, je poudarila: „No-

čemo narodnostnega boja, marveč hočemo mir v deželi; zato se bomo slehernemu ljudskemu štetju oz. ugotavljanju manjšine uprli z vsemi zakonitimi sredstvi.“ Slovenska prosvetna zveza je naglasila, da „noče kulturnega boja, ampak hoče s kulturnim tekmovanjem prispevati k pomiritvi v deželi, kar pa bi ljudsko štetje kakršnekoli oblike preprečilo“. Podobno je izrazila svoj protest tudi Slovenska fizikalna zveza, ki je izjavila, da hoče v olimpijskem duhu zblíževati ljudi in ta olimpijski duh gojiti zlasti v deželi, toda „izgredi v Zahomcu so pokazali, da načrtovano ugotavljanje manjšine ali ljudsko štetje ne predstavlja demokratičnega sredstva za izpolnitev člena 7“. Ljudsko štetje ali ugotavljanje manjšine bi služilo samo razdvojitvi na vasi, pravi Slovenska kmečka zveza, ki poleg tega opozarja, da takšno preštevanje ljudi ni potrebno, „ker slovenski kmetje že stoletja živimo na znanim ozemlju južne Koroške“. Proti namernemu ugotavljanju ali preštevanju je odločno protestirala tudi Slovenska mladina, ki je napovedala, da bo izvedbo štetja „skušala z ustreznimi sredstvi preprečiti“. Društvo „Kulturni dom“ je spomnilo na diskriminacijski ukrep celovške občine, ki je preprečila nakup zemljišča za postavitev Kulturnega doma: „to predstavlja izrazil sovražni akt proti slovenski narodni skupnosti ter je prepričljiv vzrok, da smo proti načrtovanemu ugotavljanju manjšine“.

Podobno kot osrednje organizacije pa so proti slehernemu ugotavljanju ali preštevanju protestirala tudi številna krajevna društva širom po našem ozemlju. Poudarila so, da je vsako ugotavljanje v nasprotju z državno pogodbo, zato koroški Slovenci odklanjamo takšno preštevanje in se bomo izvedbi uprli z vsemi močmi. Ker vseh teh protestov in izrazov volje našega ljudstva ne moremo podrobno navajati, naj bosta omenjena le dva primera, ki posebno prepričljivo kažeta, zakaj in kako upravičeno koroški Slovenci odklanjamo vsako preštevanje. Tako je npr. SPD „Zarja“ v Železni Kapli spomnilo, da je samo prebivalstvo Železne Kaple in ožje okolice žrtvovalo več kot 120 rojakov v boju proti fašizmu, medtem ko

Tudi gradiščanski Hrvati odklanjajo vsako preštevanje

Sklep treh v parlamentu zastopanih strank o izvedbi posebnega štetja ali ugotavljanja manjšin kot pogoja za izvajanje določil člena 7 je izzval ogorčenje in ostro odklonitev tudi pri gradiščanskih Hrvatih.

Predsednik Hrvaškega kulturnega društva na Gradiščanskem dr. Ivo Müller je nad tem sporazumom izrazil globoko nezadovoljstvo. „Stranke so se dogovorile o ukrepih, ki jih manjšini odklanjata, niso pa dosegle sporazuma in niso jasno povedale svojih stališč do vprašanj, ki zadevajo uresničevanje pravic in podpiranje manjšin v Avstriji,“ je naglasil dr. Müller ter dodal, da zadnjih dvajset let v manjšinski politiki hodijo „rakovo pot“. Najprej hočejo preštetje manjšini, potem bi jima šele dali nekakšne pravice — „nesprejemljiv ni le vrstni red ukrepov, temveč tudi njihova vsebina,“ je poudaril predsednik HKD in menil, kako naj gradiščanski Hrvati gledajo na štetje posebne vrste, če upoštevamo dejstvo, da na Gradiščanskem doslej ni bila izpolnjena niti ena točka državne pogodbe.

Müller je dejal, da je rešitev možna samo s pogajanjem z narodnostnima skupinama, ne pa mimo njih in proti njima.

Cinizem Avstrije

Sklep treh v parlamentu zastopanih strank o izvedbi ugotavljanja manjšine oz. posebnega štetja kot pogoja za izvedbo člena 7 državne pogodbe v vsej grozovitosti kaže, kako daleč je Avstrija od tega, da bi ravnala kot pravna in demokratična država. Za tiste, ki danes usmerjajo in izvajajo politiko merodajnih političnih struktur, načela lastnega in mednarodnega prava očitno niso vredna niti počenega groša — brezobzirno in brez slehernega sledu slabe vesti se poživljajo na določila mednarodne pogodbe; edino merilo, po katerem usmerjajo svoja ravnanja in svoje odločitve, so cilj tistega nemškega nacionalizma, ki je zaradi svoje nadutosti bil grobokop nekdanje monarhije in ki je v smislu svoje velikonemške usmeritve pabil prvo republiko v objem nemškemu fašizmu.

Ne more biti nobenega dvoma, da sklep o ugotavljanju manjšine ni v korist ampak je samo v škodo Avstrije in njenega razvoja, predvsem pa njenega ugleda v svetu. Do tega sklepa, ki pomeni zavestno kršitev državne pogodbe, torej izpodkopavanje tistega fundamenta, na katerem je zgrajena današnja avstrijska republika, ni prišlo v interesu širokih množic avstrijskega ljudstva, ampak na zab-

je SPD „Drabosnjak“ na Kostanjah opozorilo, da so že v času nacizma vedeli za Slovence v teh krajih, od koder so jih prisilno izselili; „zdaj pa nas hoče šele ugotoviti — temu se bomo uprli z vsemi možnimi sredstvi“.

tevo nemškonacionalističnih krogov, za katerih poslušno orodje so se stranke same degradirale.

Tega se v SPÖVFP-jevski „koaliciji“ dobro zavedajo. Zato predstavniki te čudne „nesvete trojice“ naravnost tekmujejo v tem, kdo bo bolj prepričljivo „dokazal“, da štetje sploh ni štetje, da 25 odstotkov sploh ni 25 odstotkov, da štetje sploh ni potrebno za izvajanje člena 7 itd. Ali se na merodajnih mestih res ne zavedajo, kako sramotno je njihovo početje? Saj vendar nikogar ne morejo tako pretentati, da bi se verjel njihovim izjavam, ko pa so okoli tega vprašanja zgrmili že toliko protislovij, toliko neresničnih trditvev, toliko obljub in zagotovil, ki so jih v naslednjem trenutku brez pomisleka požrli. Ujeli so se v lastni mreži slepomišljenja in zavajanja.

Izhod iz te zagate skušajo tako odgovorni politični dejavniki kot tudi „oblikovalci“ javnega mnenja najti s tem, da stvari enostavno postavijo na glavo. Dunajski sklep slavijo kot „avstrijski čudež“ in se veselijo, da je bil naraven „korak v pravo smer“ in da je prodrlo „logično-koroško stališče“. Ker pa se zavedajo, da s takšno „rešitvijo“ vprašanje ne bo rešeno, se z združenimi silami vržejo nad manjšino ter jo skušajo nesramno izsiljevati in ji groziti s „posledicami“, če bo še naprej tako trmasta in se ne bo pustila prešteti.

Treba je ugotoviti, da se izvoljeni in neizvoljeni predstavniki večinskega naroda v teh dneh obnašajo tako ošabno, tako prepotentno, da je to resnično v sramoto olikanemu in civiliziranemu ljudstvu.

Slovenci naj se vendar ne upirajo štetju, saj je brezpomembno (bo le dragocena orientacijska opora, kot je menil kancler Kreisky, čeprav je v naslednjem hipu moral priznati, da brez štetja in 25 % ne bo napisov); v glavnem gre le za manjšinski pospeševalni zakon in ta bo menda tako širokogruden, da bo ostrmel ves svet. Tako nekako je razumeti izjave, komentare in predvsem apele, naslovljene na „nepokorne“ Slovence. Slovenci naj pristanemo na štetje, s katerim hočejo legalizirati in zacemtirati uspehe, ki so jih dosegli s stoletnim zatiranjem in zapostavljanjem našega človeka v dobi monarhije, z desetletnim neizpolnjevanjem pogodbenih obveznosti in svečanih obljub za časa prve republike, s fizičnim iztrebljanjem v letih nacistične strahovlade in zdaj ponovno z „demokratičnim“ nereševanjem naših življenjskih vprašanj; z uradnim podpiranjem asimilacijske politike in z dvajsetletnim negiranjem obveznosti iz državne pogodbe; če bo kdo vse to prestal in če bo preživel tudi še nameravani statistični genocid — tistemu bodo res širokogrudno dali toliko pravic, da jih niti prebaviti ne bo mogel.

Ali ni vse to grozovito, ali ni tak cinizem naravnost strahoten?

S sklepom o preštevanju je bil ustvarjen pogoj, da bo današnja Avstrija lahko kontinuirano nadaljevala manjšinsko politiko tam, kjer jo je moral leta 1945 „pod silo razmer“ prekiniti nacizem — razlika bo zelo majhna: sredstva fizičnega genocida bodo zamenjala sredstva statističnega genocida.

In to se dogaja v imenu „demokratične“, „pravične“ in „pravne“ države, ki hoče drugim deliti nauke o demokraciji, o načelih mednarodnega prava, o moravnih vrednotah spoštovanja pogodbenih obveznosti. Kje vendar jemljejo predstavniki Avstrije toliko nesramnosti, da v istem hipu, ko izjavljajo, da mora Avstrija kot majhna država še posebno vestno izpolnjevati svoje pogodbene obveznosti, sprejemajo sklepe, s katerimi zavestno kršijo državno pogodbo? Kajti tudi še tako zvičajno zavijanje in sprenevedanje ne more spremeniti dejstva, da pomeni štetje in da pomeni 25 odstotkov kot pogoj za izvedbo člena 7 (ali tudi samo enega njegovega določila) očitno kršitev, s tem pa revizijo državne pogodbe!

Z dunajskim mednarodnim velesejmom se začenja nova sezona sejmskih prireditev

V času od 10. do 14. marca bo na Dunaju letošnji spomladanski mednarodni velesejem, s katerim se začenja v Avstriji spet nova sezona velikih sejmskih prireditev. Kakor vsako leto, tako bo dunajski velesejem spet posredoval zanimiv pregled trenutnega stanja na področju gospodarstva, saj bodo na tej sejmski prireditvi zastopane skoro vse gospodarske panoge — tako iz Avstrije same kot tudi iz vseh delov sveta. Kajti za spomladanski velesejem je prijavljenih več kot 4000 razstavljalcev iz 37 držav, ki bodo na razstavnih površini 400 tisoč kvadratnih metrov prikazali dosežke in zmogljivosti današnjega svetovnega gospodarstva.

Seveda bo sejmska prireditelja spet obsegala vrsto posebnih razstav in sejmov, posvečenih tistim področjem, ki jim velja sezonsko pogojeno največje zanimanje. Med taka težišča sodi na spomladanski sejmski prireditvi strokovni sejem gradbenih strojev, ki bo zavzel kar 60.000 kvadratnih metrov razstavne površine. Na tem sejmju bo sodelovalo 253 podjetij, vrednost razstavljenih gradbenih strojev pa bo znašala okroglo pol milijarde šilingov. Strokovnemu sejmju bo priključen še poseben simpozij, na katerem bodo domači in tuji strokovnjaki demonstrirali sodobne dosežke in današnje znanje na tem področju.

Nekakšno dopolnilo strokovnemu sejmju gradbenih strojev bi lahko smatrali 30.000 kvadratnih metrov obsegajočo razstavo z naslovom „Gradnja in kurjava“. Na njej bo vsakdo, ki se poklicno ali zasebno bavi z vprašanji gradbeništva, našel bogat izbor gradbenega materiala, najmodernejših grelnih naprav, klimatskih in sanitarnih naprav in vseh drugih potrebščin.

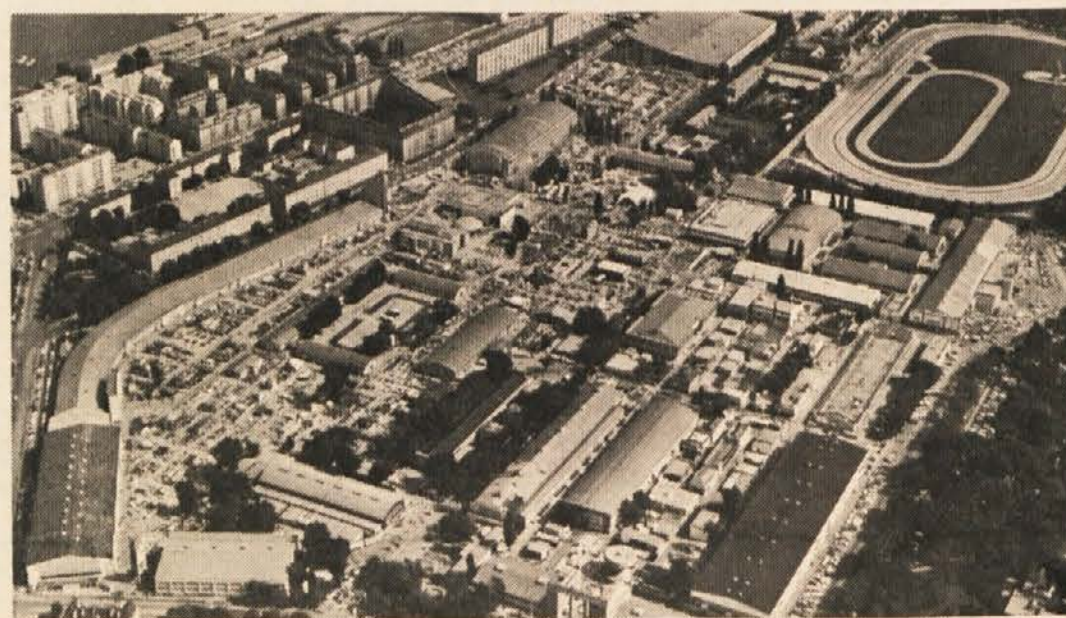
Drugo težišče spomladanskega velesejma bo mednarodni salon pohištva, ki bo za prodajalce odprt že od 6. marca naprej, po 10. marcu

pa bo vključen v splošno sejmsko dogajanje in torej dostopen vsakomur. Ta največja razstava pohištva v Avstriji bo obsegala 30.000 kvadratnih metrov ter bo predstavila obiskovalcu najnovejše dosežke domače in mednarodne pohištvene industrije; zanimiva pa bo tudi razstava strojev za obdelavo lesa.

Široko področje kmetijstva bo tokrat predstavljeno s posebnimi razstavami, ki bodo po eni strani pod naslovom „Počitnice na kmetiji“ opozarjale na vlogo kmetijstva v današnjem turizmu, po drugi strani pa kmetovalcem demonstirale dosežke na področjih semenja, umetnih gnojil, pitanja živine in proizvodnje vina. Kot zadnje težišče spomladanskega velesejma pa naj bo omenjena še mednarodna stro-

kovna razstava „Dvokolo 76“, kjer bodo razstavljeni vsi modeli koles, mopedov, motornih koles in podobnih vozil, kolikor jih je najti na avstrijskem trgu.

Razumljivo bodo poleg omenjenih strokovnih sejmov in težišč na spomladanskem velesejmju zastopana tudi številna druga področja gospodarstva, tako da bo obisk prireditve zanimiv in koristen za vsakogar. Poleg pestre in bogate kolekcije razstavnega blaga pa bo v času sejma poskrbljeno tudi za telesni blagor obiskovalcev, ki jih prireditelji spet pričakujejo več sto tisoč — iz vseh predelov Avstrije in tudi iz številnih drugih držav, saj je dunajski mednarodni velesejem znano in priznано izložbeno okno mednarodnega gospodarstva.

Pogled na obsežno razstavišče dunajskega mednarodnega velesejma

Nastanek in vsebina člena 7 odkrivata:

Vsako ugotavljanje ali preštevanje manjšine pomeni kršenje in revizijo državne pogodbe

Ne le koroški Slovenci in gradiščanski Hrvati kot neposredno prizadeti, marveč tudi vodilni predstavniki Jugoslavije, le nekaj tednov nazaj pa tudi sam kancler Kreisky — vsi so bili enotnega mnenja, da izvedba člena 7 ne more biti odvisna od predhodnega ugotavljanja ali posebnega preštevanja manjšin. Obe prizadeti manjšini in Jugoslavija so ostali temu edino pravilnemu stališču zvesti — kancler Kreisky se mu je izneveril: v parlamentu zastopane stranke so prejšnji teden pod njegovim predsedstvom sprejele dokončni sklep o izvedbi ugotavljanja, ta teden pa je zvezna vlada pod njegovim predsedstvom sklenila poslati tozadevni osnutek zakona parlamentu v razpravo in sklepanje.

S tem je Avstrija kljub utemeljenim argumentom prizadetih manjšin, kljub protestom Jugoslavije in kljub svarilom mednarodnih izvedencev napravila usodni korak, ki pomeni popolno kapitulacijo pred nemškimi nacionalisti in nacisti, ki so po porazu fašizma samo zamenjali rjavo uniformo za rjavo obleko, nadaljujejo pa staro politiko germanizacije in likvidacije slovenske narodnostne skupnosti na Koroškem.

Na tem ničesar ne spremeni sprenevanje odgovornih koroških in avstrijskih predstavnikov, ostane namreč dejstvo, da vsako ugotavljanje ali preštevanje manjšine pomeni očitno kršenje in revizijo državne pogodbe. Iz zgodovine nastanka in iz vsebine člena 7 je to dovolj jasno razvidno.

Ugotavljanje nasprotuje dejstvu, da je manjšinska zaščita Slovencev in Hrvatov v Avstriji po členu 7 teritorialno zasnovana, in sicer na stvarno določenem ozemlju: „v upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradiščanske in Štajerske s slovenskim, hrvaškim ali mešanim prebivalstvom“.

Sprejetje člena 7 pomeni glede Slovencev (in Hrvatov) rešitev teritorialnega vprašanja, ki je bilo odprto do 20. junija 1949. Tega dne so zunanji ministri štirih velikih sil sporazumno določili, da ostane državna meja Avstrije nespremenjena (določilo člena 5), da pa mora „Avstrija zagotoviti varstvo pravic slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji“ (člen 7). Člen 5 in člen 7 sta v smiselni zvezi in je s tem podana teritorialna zasnovanost zaščite Slovencev in Hrvatov v Avstriji.

Sam člen 7 veže zaščito manjšin na opredeljen teritorij v Avstriji, ne na celo Avstrijo — namreč na ozemlje upravnih in sodnih okrajev s slovenskim oz. hrvaškim prebivalstvom v zveznih deželah Koroški, Štajerski in Gradiščanski. To je važna precizacija splošne formulacije komunique z dne 20. 6. 1949 in sicer v smislu opredelitve teritorija.

Člen 7 se nanaša na znano in

valne oznake „jezikovna manjšina“ in se približali stališču sovjetskega predstavnika, da gre v primeru koroških in štajerskih Slovencev ter gradiščanskih Hrvatov za več kot zgolj za jezikovne manjšine, ki nimajo nobene druge karakteristike, npr. da bi bile brez avtohtonega ozemlja naseljenosti. Vsi štirje avtorji besedila državne pogodbe so tako izrazili stališče, da člen 7 govori o pravih narodnostnih manjšinah, ne le o slučajno navzočih skupinah državljanov drugačnega kot nemškega jezika.

Konstitutivni element narodnostne manjšine (dela naroda) je narodnostno ozemlje. Zato govori člen 7 v 5. odstavku (o prepovedi asimilacije) še določneje o „slovenskem prebivalstvu“ oz. o „hrvaškem prebivalstvu“ (ne o posameznih državljanih), o njegovem „značaju kot manjšine“, o njegovih „pravica kot manjšine“. K zaščitenemu „značaju slovenskega prebivalstva na Koroškem kot manjšine“ pa sodi — kot bistven element — njegovo etnično ozemlje.

Besedilo člena 7 ne vsebuje določila o „znatnem številu“ in je v tem precizna zavrnitev takega pogoja, glede na okoliščino, da je to posledica sporazumne zavrnitve britanskega predloga o „znatnem številu“.

Ozemlje, na katero se nanaša na Koroškem zaščita slovenske manjšine, je bilo v času sklepanja pogodbe o Avstriji kot sporno ozemlje večkrat definirano. Avstrija sama je to storila na razne načine (Spomenica koroške deželne vlade z dne 12. septembra 1945 govori, da je treba na Koroškem ločevati med severnim in zahodnim delom dežele, kjer prebiva izključno le nemško prebivalstvo, in pa med „dolinami in kolino na jugu in jugozahodu srednje in vzhodne Koroške“ z „mešanim“ prebivalstvom.), še posebno s sklicevanjem na znano, teritorialno natančno definirano zakonsko uredbo z dne 3. oktobra 1945 o dvojezičnem šolstvu. Avstrijski predstavniki v svojih nastopih na mirovnih konferen-

cah utemeljivte te zakonske uredbe nikoli niso postavili pod vprašaj.

Jugoslavija je namestnikom zunanjih ministrov štirih velikih sil ozemlje, na katerem naj velja zaščita Slovencev na Koroškem, še enkrat definirala namenoma prav v času, ko so tekle razprave o formuliranju člena 7 in ko je ta člen tudi dobil svojo končno obliko. To je storila s spomenico, izročeno 28. julija 1949 konferenci namestnikov zunanjih ministrov v Londonu. V njej je to ozemlje opredeljeno takole:

Ta etnično strnjena Slovenska Koroška obsega sledeča področja:

V upravnem okraju Šmohor (Verwaltungsbezirk Hermagor): Blače (Vorderberg), Brdo (Egg), Goriče (Görtschach) in St. Stefan (St. Stefan a. d. Gail);

v upravnem okraju Beljak-dežela (Verwaltungsbezirk Villach-Land): Bokštanj (Finkenstein), Bistrica na Zilji (Feistritz an der Gail), Marija na Zilji (Maria Gail), Podkloster (Arnoldstein), Smerče (Emmersdorf), Straja vas (Hohenthurn), Vernberk (Wernberg) ter vse občine sodnega okraja Rožek (Gerichtsbezirk Rosegg);

v upravnem okraju Celovec-dežela (Verwaltungsbezirk Klagenfurt-Land) vse občine sodnih okrajev Barovlje in Celovec (Gerichtsbezirk Ferlach und Klagenfurt);

v upravnem okraju Velikovec (Verwaltungsbezirk Völkermarkt) vse občine;

v upravnem okraju Wolfsberg (Verwaltungsbezirk Wolfsberg) občina Labot ter upravni okraj Celovec-mesto (Verwaltungsbezirk Klagenfurt-Stadt).

Po svojem stvarnem pomenu je nameravano „ugotavljanje manjšine“ (v kakršni že koli obliki) izraz hotenja, da bi Avstrija izvedbo člena 7 postavila na temelj principialnega dvoma o obstoju slovenske manjšine na Koroškem in na temelje principialnega zanikanja obveznosti Avstrije, da imenovano manjšino štiti in ohranja kot celoto. Po svojem izvoru pa je zamisel ugotavljanja manjšine nadaljevanje več kot stoletnega boja nemškega nacionalizma na Koroškem za likvidacijo drugega naroda v deželi. Ta boj je nacizem le zaostrel do skrajnih fizičnih konkvenc, ni pa z nacizmom izginil kot ni z nacizmom nastal. Nemški nacionalizem na Koroškem je že leta 1911 z izjemno prepotenco javno poudaril: „Koroška je dežela, v kateri Nemci nikoli niso priznali obstoja kakega strnjeneja slovenskega jezikovnega ozemlja, kar je postalo že pravcat aksiom koroške deželne politike.“ (Freie Stimmen, 15. april 1911, št. 45) Ugotavljanje manjšine je le novim razmeram prilagojeno sredstvo izvajanja tega germanizacijskega nacionalističnega „aksioma“. Za to lažidemokratično in demagoško zahtevo pa se po drugi svetovni vojni skrivajo ne le tradicionalni nacionalistični, temveč tudi leta 1945 poraženi družbeni cilji, za katere skušajo njihovi nosilci prav po tej poti posredno doseči širši konsenz prebivalstva vladajočega naroda.

Trditve Avstrije (npr. v noti jugoslovanski vladi z dne 2. 12. 1974), da člen 7 postavlja pogoj obstoja „relevantne manjšine“, ni utemeljen niti v okoliščinah nastanka niti v samem besedilu člena 7. Ta člen ne izhaja od pogoja, „da mora obstajati slovensko, hrvaško ali mešano prebivalstvo“ (kot to trdi omenjena nota), temveč od znanega in v seh treh neposredno prizadetih (Slovenci na Koroškem, Avstrija, Jugoslavija) v letu 1949 priznanega dejstva, da takšno prebivalstvo že obstaja in da bo moralo še nadalje obstajati. Objekt zaščite po členu 7, tj. slovensko prebivalstvo, njegov značaj kot manjšine in pa njegovo naselitveno ozemlje na Koroškem, vse to je staro in avtohtono dejstvo in ni nastalo šele 15. maja 1955, ko je bila sklenjena pogodba o Avstriji.

Teritorialna utemeljenost zaščite Slovencev na Koroškem po členu 7 je izšla iz položaja, kjer je v teku več kot stoletna zavestna germanizacija in kjer ni absolutno nobene nevarnosti ogrožanja etničnega ozemlja večinskega prebivalstva. V tem položaju je v svoji substanci ogrožena le manjšina in njeno etnično ozemlje, ki v stoletni zgodovini ne pozna širjenja, temveč le krčenje.

ANTON SVETINA:

Iz zgodovine Pliberka in okolice

Med leti 1660 in 1662 je študiralo teologijo nekaj sinov pliberških meščanov, pri čemur je imel nekaj zaslug brez dvoma zgoraj opisani pliberški učitelj Kurmeš. To izvemo iz krstnih listov, ki jih je izdal v teh letih pliberški vikar. Dne 15. oktobra 1660 izda vikar Jurij Stergar rojstni list za teologa Leonarda Wroyli (Brojli), rojenega 1. decembra 1637. Starši so bili meščan Florijan Vrojlič in žena Jera. Krstil ga je vikar Janez Perdič, priče pa so bile Virgilij Sukart in Eva Kartah. 16. septembra 1662 izda vikar Stergar rojstni list za teologa Jurija Riedla, sina meščana Matije Riedla in žene Uršule. Krščen je bil dne 3. aprila 1639 po vikarju Janezu Perdiču. Botra sta bila Jurij Rudolf in Katarina Graser. 17. septembra 1662 je vikar Stergar napisal krstni list za Tomaža Rischlaffa, rojenega 20. decembra 1637 v Pliberku. Starši so bili Nikolaj Rischlaff, pliberški meščan in žena Uršula. Krstil ga je vikar Janez Perdič. Priče Tomaž Čerčej in Marija Keiser. Na koncu rojstnega lista je vikar Stergar napravil pripombo, da smatra Rischlaffa za vrednega, da sprejme tonzuro in štiri nižje redove. 15. oktobra 1662 pa poroča generalni vikar ljubljanske škofije Filip Terpin škofu, da je prosil Andrej Guthold iz Pliberka, ki študira v Gradcu teologijo in je prejel dne 11. junija 1661 red akoluta, da bi smel biti v Gradcu posvečen še na ostale redove. Generalni vikar poroča škofu, da je Gutholdu izdal to dovoljenje razen dovoljenja za

posvetitev v duhovnika. Istočasno poroča generalni vikar škofu, da je tudi Pliberčan Leonard Brojli na tem, da bo posvečen v duhovnika. Je sicer mož majhne rasti, odgovarja pa korajžno in dobro. Vsi ti štirje Pliberčani so bili skoro iste starosti in so tudi istočasno končali svoje študije.

V pismu z dne 30. oktobra 1664 poroča vikar Jurij Stergar škofu v Ljubljano, da je imenoval po premestitvi pliberškega kaplana Jakoba Penza v Šoštanj na njegovo mesto Andreja Gutholda, sina mestnega sodnika v Pliberku, za katerega namestitev je prosil tudi njegov oče in drugo sorodstvo. Vikar prosi škofa, da to imenovanje potrdi, ker je proslilec odličnega vedenja in zelo izobražen mož.

Ze pred temi štirimi pliberškimi teologi pa je končalo večje število Pliberčanov teološke študije in so postali duhovniki. 22. novembra je izstavil vikar Sebastijan Pichler dokaz o zakonitem rojstvu za Toma Wanko, sina pliberškega meščana Wankota in njegove žene Elizabete. 7. septembra 1654 je izstavil vikar Jurij Stergar rojstni list za Ivana Macherja, rojenega 12. oktobra 1630, zakonskega sina Ivana in Uršule Macher. Krstil ga je kaplan Jakob Lanšič, botra pa sta bila Markus Ravnah in Helena Mihelič. 9. septembra 1654 je vikar Stergar izdal rojstni list za Andreja Lujaja, rojenega leta 1628 kot zakonskega sina Lujaka in Susane Loj. Krstil ga je vikar Janez Wolff, botra pa sta bila Pankracij Drobež in

15

Eva Priolet. 19. aprila 1659 pa je vikar Stergar izstavil rojstni list za bodočega duhovnika Simona Grila, rojenega 18. septembra 1636. Krstil ga je vikar Perdič, botra pa sta bila Stefan Kanauff in Marina Pučel.

Za temi pa sem ugotovil še dva Pliberčana, ki sta študirala teologijo. 26. oktobra 1665 je izstavil Henrik Ludvik grof Thurn in Valesassina titulum mensae za Matijo Mežana, 8. junija 1672 pa je izdal mestni svet v Pliberku titulum mensae teologu Matiji Pušu, sinu pokojnega meščana in usnarja Urbana Puša in njegove žene Katarine.

V pismu z dne 30. oktobra 1664 na škofijski ordinariat poroča vikar Stergar še o svoji krivdi v zadevi poroke dveh zakoncev, ki sta bila med seboj v sorodstvu v četrtem kolenu, po cerkveno-pravnih predpisih sta bila bratranec in sestrična. Kakor je bilo že v uvodu povedano, je moral vsak škof po nastopu službe dobiti od papeža pooblastilo, da je smel dispinzirati zakonski zadržek sorodstva ali svaštva 3. ali 4. stopnje. Dobili pa so škofje taka papeška pooblastila le za tiste primere, v katerih je bilo dokazano, da sta oba zaročenca revna in si služita kruh z delom svojih rok. Dispenco tega zakonskega zadržka bogatih slojev prebivalstva si je pridržal papež sam, ker je bila taka dispensa vezana z visoko takso. V predmetnem primeru se vikar Stergar v pismu opravičuje, da je pomotoma poročil dva zakonca, za katere je naknadno ugotovil, da sta si v sorodstvu. Šlo je za nekega potujočega potepuškega krojaškega pomočnika, ki je hotel že pred tem prevarati patre jezuite v Dobrli vasi in komendatorja na Reberci, da bi ga poročili, pa se mu to tam ni posrečilo. V pliberški okolici se je naselil pri kmetu Si-

monu Studenčniku, faranu župnije Pliberka, in se izdajal za njegovega nezakonskega otroka. Studenčnik je prišel nekega dne z dvema možema v župnišče in vprašal vikarja, ali sme ta klatež, ki se je izdajal za njegovega nezakonskega sina, poročiti neko sorodnico Studenčnika. Vikar Stergar je v dobri veri, da sta žena in nevesta med seboj v sorodstvu v 5. kolenu, v to privolil in jih je 21. julija poročil. Naknadno se je izvedelo, da je ta klatež prevaril kmeta Studenčnika, vikarja Stergarja in celo svojo lastno ženo, ker je imel že poprej ljubavno razmerje z njeno sestro, ki je z njim pričakovala otroka. Ker se je vse to v javnosti kmalu izvedelo in da ne bi prišlo do večjega škandala, je vikar Stergar odredil, da morata zakonca do nadaljnega živeti ločeno tako dolgo, dokler pride škofijsko dovoljenje za sklenitev tega zakona. Vikar prosi škofa, naj prošnji ugodi, ker so vsi prizadeti farani njegove župnije.

Škofijski ordinariat je na to pismo odgovoril 4. novembra in je pohvalil vikarja, da je odredil ločeno življenje obeh zakoncev. Naročil pa je vikarju, naj pošlje dokaze o tem, v kakem sorodstvu sta oba zakonca, ali po očetih ali po materah, ker bi bila ločitev zakoncev tembolj potrebna, če bi se izkazalo, da gre za več zakonskih zadržkov. Kako se je ta zadeva končala, pa iz listinskih virov ni bilo mogoče doznati.

Leta 1664 je umrl škof Oton Friderik grof Buchheim in je novi škof Jožef grof Rabatta prevzel dne 14. septembra 1664 funkcijo najvišjega sodnika ljubljanske škofije.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

Načrti prosvetašev Slovenskega prosvetnega društva „Edinost“ v Pliberku

Pred nedavnim smo poročali v našem listu o delu našega društva v minulem letu, danes pa hočemo nakazati nekaj za tekoče leto.

Na letošnji prvi seji prosvetnega društva 25. januarja, je naš odbor razpravljal o načrtu našega prosvetnega društva za leto 1976. Smatramo za potrebno, da tudi širši krog prebivalstva seznanimo z našim bodočim delom in upamo, da bodo naša prizadevanja našla podporo vseh naših ljudi.

Pred nedavnim smo začeli s serijo predavanj barvnih skioptičnih slik tovariša Mirka Kunčiča. Tako nam je 21. januarja pokazal slike iz Egipta, 10. marca nam bo pokazal Japonsko, 7. aprila bo na programu Norveška s svojimi znamenitostmi, 27. aprila nas bo povedel v sovjetsko srednjo Azijo, 2. junija pa nam bo predstavil lepote Jugoslavije.

6. marca bomo v Schwarzlnovi dvorani gledali slovenski barvni film „Pastirci“, ki ga bo predvajala Slovenska prosvetna zveza v Celovcu. V marcu bo skupina „Oder 73“ imela kabaretno predstavo. Omenjena skupina se bo udeležila tudi srečanja „Naša beseda 76“. Meseca marca bo imelo naše prosvetno društvo svoj občni zbor. Kot lansko leto, tako bo tudi letos in sicer 11. aprila pri Schwarzlnu „Vigredni koncert“. V majniku bo tradicionalni društveni ples SPD „Edinost“. Konec junija bomo izvedli „kresno noč“, to je zabavno prireditve s plesom. Kot po navadi bo naše društvo spet sodelovalo na kulturnem festivalu v Globasnici. V zvezi s festivalom bodo v Pliberku še sledeče prireditve: 29. aprila koncert narodno zabavnega ansambla, 30. aprila lutkovna predstava in 1. maja folklorna predstava. V juliju bo naše prosvetno društvo zopet posredovalo našim otrokom letovanje na morju. V začetku julija bo prišla na oder igra „Samorastniki“, ki jo bo naštudirala skupina „Oder 73“. Kot neka posebnost našega društva je sklep, da se ustanovi tamburaška skupina, ki jo bo vodil Oto Wutte. Prav tako

je bilo sklenjeno, da se ustanovi društvena folklorna skupina in šolanje oziroma vadenje le-te v Preddvoru. Na tradicionalnem pliberškem sejmu v času od 4. do vključno 6. septembra, bo naše društvo ponovno postavilo — tokrat drugič — šotor. Sklenili smo tudi, da bomo tekom leta skrbeli zato, da bomo obnovili oziroma zvišali število članstva našega prosvetnega društva.

Za zaključek leta pa bomo 31. decembra kot po navadi imeli pri Schwarzlnu tradicionalno silvestrovanje.

Tako smo nakazali glavne aktivnosti našega društva. Prepričani smo, da bomo zadane naloge ob prizadevanju odbornikov in prosvetašev uspešno izvedli in da bomo ob koncu leta spet lahko zapisali, da je bilo leto 1976 plodno in uspešno. Slovensko prosvetno zvezo že v naprej naprošamo, da bi nam bila tudi v bodoče v oporo in nam nudila potrebno pomoč.

K. L.

Klub Mladje vabi na predavanje slovenskega barvnega filma

CVETJE V JESENI

v soboto 28. februarja 1976 ob 19.00 uri v gostilni pri Kosi (Sensenwirl) na Ravnah pri Rožku.

Film „Cvetje v jeseni“ je posnet po istoimenskem romanu pisatelja Ivana Tavčarja.

Film bo predvajala Slovenska prosvetna zveza.

OBČNI ZBOR ZDRUŽENJA STARŠEV SLOVENSKE GIMNAZIJE

Preteklo soboto je v avli slovenske gimnazije bil občni zbor Zdrženja staršev. Udeležilo se ga je lepo število staršev naših dijakov, ki obiskujejo slovensko gimnazijo. Občni zbor je otvoril predsednik Ignac Domej, ki je med številnimi udeleženci pozdravil tudi strokovnega inšpektorja za slovenščino na srednjih šolah dvornega svetnika dr. Valentina Inzka.

Po branju zapisnika zadnjega občnega zbora, je ravnatelj slovenske gimnazije dvorni svetnik dr. Pavel Zabltnik podal poročilo o delovanju šole. Izrazil je posebno veselje nad tem, da so končno prišli v svoje poslopje, kar brez dvoma omogoča normalni potek pouka. Šola je dobila tudi že več najsodobnejših učnih pripomočkov, ki pedagogom olajšujejo poučevanje. Tudi v ostalih poročilih je bilo nakazano delovanje organizacije in s tem informiranje članov.

V diskusiji, ki je bila zelo živahna je bilo iznešenih več problemov s katerimi se srečujejo profesorji in dijaki.

Občni zbor je za predsednika Zdrženja staršev ponovno izvolil Ignaca Domeja, ki se je zahvalil za ponovno zaupanje in obljubil, da bo funkcijo izvrševal po vseh svojih močeh.

Beneški Slovenci ustanovili dramsko skupino

Beneški Slovenci v Italiji so novembra minulega leta beležili pomemben uspeh. Ustanovili so namreč svojo prvo dramsko skupino, ki je imela svoj prvi nastop 6. januarja na „Dan emigranta“ v Čedadu. Posebnost tega dogodka je tudi v tem, da je igra, s katero je nastopila dramska skupina, napisal beneški Slovenec Izidor Predan in da je vsebina igre tudi beneška, saj ima naslov „Beneška očet“.

Zamisli, da bi tudi beneški Slovenci igrali igre oziroma ustanovili svojo lastno dramsko skupino, sega že nekaj let nazaj. Med pobudniki za to dramsko skupino sta bila tudi Aldo Klodič in Izidor Predan. Slednji je igro „Beneška očet“ napisal v rekordnem času (od 5. do 9. novembra 1975). Ta naglica je bila potrebna zato, ker so s to igro hoteli nastopiti na „Dnevu emigranta“ 6. januarja v Čedadu. Kljub kratko odmerjenemu času, pa so prizadevni in iznajdljivi beneški Slovenci uspeli. Kinodvorana je bila v parterju kot na balkonu napolnjena do zadnjega kofička, tako da mnogo ljudi ni moglo v dvorano, ker je policija iz varnostnih razlogov prepovedala vstop. Kljub temu si je igro ogledalo okrog 1000 ljudi.

Nas koroške Slovence je vest o ustanovitvi prve beneške dramske skupine, ki je nastopila z igro domačega avtorja, izredno razveselila. K temu pomembnemu uspehu iskreno čestitamo in želimo pri nadaljnjem delu mnogo veselja in uspehov.

Obirčani sodelovali na Prešernovi proslavi v Sloveniji

Letošnjo osrednjo proslavo kulturnega praznika Slovencev — obletnico smrti pesnika dr. Franceta Prešerna, je v nedeljo 8. februarja organiziralo Delavsko prosvetno društvo Svoboda France Prešeren Žirovnica-Breznica. Pred pričetkom osrednje proslave v Breznici, so se jeseniški kulturni delavci z recitalom in pevskim nastopom poklonili spominu velikemu pesniku v njegovi rojstni hiši v Vrbi.

V okviru sodelovanja jeseniških kulturnih ustanov s Slovensko prosvetno zvezo v Celovcu, je na proslavi sodeloval tudi ženski vokalni oktet Slovenskega prosvetnega društva „Obir“ z Obirskega podvodstvom Valentina Polanška. Pevski zbori, med njimi tudi naš obirski, recitatorji, člani dramske sku-

pine jeseniške gimnazije in amaterskega gledališča „Tone Cufar“, so osrednji proslavi dali pestro in veličastno kulturno obeležje. Slavnostni govor ob prazniku je imel predsednik izvršnega odbora skupščine kulturne skupnosti Jesenice Joža Varl.

Koroški pevci z Obirske so s svojim prispevkom pri občinstvu želi navdušen aplavz. Tudi slovenski tisk je zelo pozitivno ocenil nastop koroških pevcev in zapisal, da so pevke od zadnjega nastopa v Jesenicah v lanskem letu kvalitetno zelo napredovale in da so svoj zahteven program odpele izredno kultivirano in dovršeno.

Poseben užitek je bil tudi slišati recitatorje, ki so v petih jezikih (slovenski, nemški, francoski, angleški in španski) predstavili Prešernovo pesem „Vrba“ in tako demonstrirali kvalitetno umetniško podano recitacijo.

Z ustanovitvijo Slovenskega prosvetnega društva „Obir“ koncem leta 1974 se je hkrati rodil tudi ženski vokalni oktet, pod spretnim vodstvom Polanška, ki na pevskem področju ni samo odličen pevovodja temveč tudi skladatelj. Novo ustanovljeni pevski zbor je sedaj glavni in najaktivnejši činitelj novo ustanovljenega prosvetnega društva na Obirskem. Kljub mladosti kaže društvo veliko aktivnost v prizadevanjih služiti slovenski kulturi na Koroškem.

Pevke z Obirske so si štele v veliko čast, da so lahko v sklopu svoje prosvetne organizacije nastopile na omenjeni osrednji proslavi kulturnega praznika — Prešernovega dneva v Breznici, kjer so tako doprinesle lep delež v počastitve obletnice smrti dr. Franceta Prešerna, enega najbolj naprednih slovenskih mož prejšnjega stoletja.

Slovensko prosvetno društvo Borovlje vabi na veseloigro

LUMPACIJ VAGABUND

v nedeljo 29. februarja 1976 ob 14.30 uri v dvorani pri Cingelcu na Trati.

Gostujejo: Igralci SPD Radiše

Prisrčno vabljeni! Odbor

Ogromna udeležba na 11. zimskem pohodu na Stol

Okrog 3000 ljudi se je letos udeležilo tradicionalnega pohoda na Stol, ki so ga tokrat izvedli že enajstič. Zaradi obilice snega, saj ga je na Stolu zapadlo nad 4 metre in zaradi snežnih plazov, ki so grmeli v dolino, so se morali planinci ustaviti pri Valvasorjevem domu. Osrednja proslava, ki je bila do sedaj vedno ob nedeljah na Malem Stolu v Prešernovi koči, je bila tokrat na Zabreški planini. V soboto pa so ob spominskem obeležju dvema padlima graničarjema na karavli nad Valvasorjevim domom počastili spomin nanju.

Namen pohodov na Stol je počastitev spomina na junaško bitko Cankarjeve čete z nemškimi fašisti na najvišjem vrhu Karavank. V tej borbi je pred 34 leti 20. februarja v neposredni bližini tedanje Prešernove koč padel partizan Jože Koder. Takrat je bila požgana tudi Prešernova koč, katero so spet obnovili leta 1966 in predstavlja mogočen in trajen spomenik na eno najvišjih partizanskih bitk ter na najtežje čase in na neenak boj slovenskega ljudstva z nemškimi fašisti.

Tudi letos so pohod na Stol organizirali pod pokroviteljstvom slovenskega dnevnika „Delo“. Kot prejšnja leta, tako so se tudi letos člani slovenskega planinskega društva iz Celovca udeležili pohoda in s tem dokazali zvesto privrženost sodelovanja na teh zimskih pohodih.

Čprav letos zaradi obilice snega ni bilo mogoče priti na Stol, je bil pohod kljub temu uspešen, saj se ga je udeležilo rekordno število planincev, ki so ob lepem sončnem vremenu uživali zimske čare in čudovit pogled na Triglav in na debelo zasneženo jugozahodno pobočje mogočnega Stola.

Št. Janž v Rožu

V ponedeljek 16. februarja je odjeknila po Rožu žalostna vest, da je na Šentjanski Rutah po krajši vendar težki bolezni v 83. letu starosti umrl Jožef Inzko pd. Ožbavt. Rajni je bil gorski kmet in kot tak se je le težko prebijal skozi življenje. Kljub obilnemu delu pa je bil navdušen godec in pevec. Ožbavtovi so bili že od nekdaj navdušeni godci, saj se dobro spominjamo godev „Ožbavtovih fantov“, ki so bili poznani daleč po Koroškem. Pred 20 leti je Ožbavtovim umrla mati, kar je bil velik udarec za družino. Kako je to hudo biti brez žene in matere, vedo samo tisti, ki so sami okusili to nesrečo.

V najtežjem času koroških Slovencev v času nemškega fašizma, so Ožbavtovi pridno podpirali partizane. Sin Hanzej, se je priključil partizanom in se v njihovih vrstah boril za osvoboditev izpod fašističnega jarma. Po vojni se je Jožef Inzko aktivno udeleževal na kul-

turnem in združnem področju, zlasti na slednjem, kjer je bil do pred leti odbornik Hranilnice in posojilnice v Št. Janžu.

Izguba Ožbavtovega očeta je sinove in hčerko težko prizadela zlasti zato, ker so bili zelo navezani eden na drugega. Z Ožbavtovimi čutimo vsi to izgubo, saj nas je prav tako težko prizadela.

Kljub obilnemu snegu, se je na šentjanskem pokopališču nabralo mnogo pogrebcev, ki so prihili iz vseh strani, da se poslovijo od dragega in priljubljenega Ožbavta. Prav tako so se ob odprtem grobu poslovili domači cerkveni pevci in mu v slovo zapeli slovensko pesem, ki jo je pokojni tako neizmerno ljubil. Cerkveni obred je opravil naš domači župnik Vošnjak. Dragega Ožbavtovega očeta bomo ohranili v lepem spominu. Sinovom, hčerki in sorodnikom izrekamo tem potom naše globoko sožalje.

Slovo od Vide Travnikove

Nepričakovano in kruto je smrt iztrgala iz naše srede ženo znanega in priljubljenega zdravnika dr. Valentina Travnika. Vide Travnikove ni več med nami. V sredo 18. februarja smo se na pokopališču v Borovljah poslovili od nje. Velika množica od blizu in daleč je bila zgovorna priča priljubljenosti pokojne. Doma v Selah, rojena iz Jugeve družine, je bila zvesta hči svojega naroda in svojih potomcev. Kot zdravnikova žena je imela stika z mnogimi ljudmi. Dobrota in ljubezen sta bili njeni najlepši kreposti. Prav posebno priljubljena je bila pri pacientih. Kdor koli je potreboval pomoči, mu je stala ob strani.

Že v njenih mladih letih je pokoj-

na zgubila očeta dr. Juga, tako da je morala njena mati sama preživljati otroke in sebe. Ko so Avstrijo zasedli in zavladali fašisti in ko se je pričel za koroške Slovence križev pot v obliki izseljevanja, zaporov in obglavljenj, je bila težko prizadeta tudi Jugova družina. Tako je Vida okusila celovške ječe in gestapovske škornje. Vse so ji vzeli, bila je brezpraven človek, kot jih je bilo na milijone v tistem nesrečnem času, vendar njenega materinega jezika ji niso mogli vzeti. Kot svetinjo ga je branila in posredovala tudi svojim otrokom. Tudi po zlomu fašizma se je uvrstila v naše vrste ter pomagala nositi naše skupno breme, ki smo ga imeli v obnavljanju po nacistih opustošenega narodnega in kulturnega blaga. Pokojna je zelo rada obiskovala slovenske prireditve, zlasti koncerte. Pokojni ni bilo usojeno uživati sadove upokojitve njenega moža, kruta smrt jo je iztrgala iz naše srede, tako da je morala v najlepših letih zapustiti vse kar je najbolj ljubila, moža in otroke.

Pogrebne obrede je opravil domači kaplan Ivan Olip ob asistenci ravnatelja slovenske gimnazije dr. Pavla Zabltnika in drugih duhovnikov. V pokopališki kapeli in na grobu je pokojnici v slovo zapel selski moški zbor in ji s tem izkazal svojo zadnjo čast.

Možu dr. Travniku ter sinu in hčerki izrekamo ob toliki izgubi globoko sožalje. Drago Vido Travniku pa bomo ohranili v častnem spominu. Naj počiva v miru!

Krščanska kulturna zveza v Celovcu vabi na

KONCERT SLOVENSKE LJUDSKE IN UMETNE PESMI

v nedeljo 7. marca 1976 ob 14.30 uri v Domu glasbe v Celovcu

v nedeljo 14. marca 1976 ob 14.30 uri v Kongresni dvorani v Beljaku

Sodelujejo: Graški študentje, izbrani zbor slovenske gimnazije v Celovcu in zbor Jakob Petelin Gallus.

Prisrčno vabljeni!

Družabna prireditev SPD „Zvezda“ v Hodišah

Pustni čas se počasi izteka, zato smo v Hodišah tudi organizirali ples našega Slovenskega prosvetnega društva „Zvezda“, in to pri Čimžarju v Dvorcu. To pa ni bil le društveni ples, ampak je to bila lepa kulturna prireditev, na kateri so sodelovali razni ansambli. Tako je predsednik našega društva Janko Schöttl pozdravil mešani pevski zbor SPD „Rož“ iz Št. Jakoba v Rožu, narodno zabavni ansambel „Dobri znanci“, domače tamburaše, med številnim občinstvom pa je posebej pozdravil tajnika Slovenske prosvetne zveze Andreja Korkota.

Torej je „hodiški ples“ bil tudi kulturni dogodek, ki ga ne bomo

tako hitro pozabili, saj je bil povezan z bogatim kulturnim sporedom. Najprej so se nam predstavili naši mladi tamburaši, ki jih vodi sposobna učiteljica Dorica Sabotnik. Skoraj nismo mogli verjeti, da so se v razmeroma tako kratkem času naučili tako kvalitetnega tamburanja. Posebno nas veseli, da se je s tem prosvetno življenje pri nas v Hodišah spet obnovilo. Kot prvi gost našega plesa so zapeli pevci iz Št. Jakoba, ki jih vodi Lajko Milislavjevič. Izvajali so spored redkih narodnih pesmi, seveda pa tudi znane narodne in umetne pesmi. Tisti, ki šentjakobske pevce oziroma zbor poznamo od začelka, moramo reči, da so napravili lep napredek, glasovno je zbor bolj ubran. Posamezne pesmi je v obeh jezikih napovedoval študent Franci Serajnik, ki ga pa žal skoraj nismo nič razumeli. Temu pa je v glavnem bil kriv hrup v dvorani.

Nočemo reči, da je to bilo narejeno namenoma, saj so koncerti ob strežbi pijač vedno nevhvaležni za nastopajoče. Morda bi v prihodnje kazalo počakati s postrežbo, gostilničar pa bi kljub temu prišel na svoj račun. Morda se to v prihodnje da zmeniti, da bo za vse prav.

Glavna točka večera je seveda bil ansambel „Dobri znanci“ ki so v Hodiše oziroma Dvorec prišli s pevcem Bracom Korenom. Z njihovim odličnim in pridnim igranjem smo bili nadvse zadovoljni. Vsi smo se naplesali, starejši pa so imeli priložnost veselja v domači družbi. Res, ljudi je bilo zelo veliko, poleg domačinov, mnogo tudi iz oddaljenih krajev, posebno so bile zastopane Škofiče, kar nas zelo veseli.

Upamo, da nas bodo naši prosvetaši kmalu spet vabili na kakšno podobno prireditev.

Slovenski atletski klub
vabi na

4. ples SAK

ki bo v soboto 28. februarja ob 20.00 uri pri Šoštarju v Globasnici.

Igra ansambel Toneta Celana

Vsi prisrčno vabljeni

Odbor

25. avstrijski lesni sejem dobro zaseden

Letošnji 25. avstrijski lesni sejem v Celovcu, ki bo trajal od 14. do 22. avgusta, bo imel hkrati tudi jubilejno obeležje in bo tako prišel še prav posebno do izraza. Do zaključka roka prijavnosti razstavljalcev 31. januarja 1976 so bili rezervirani vsi razstavni prostori.

Avstrijski lesni sejem v Celovcu,

ki velja za največjega v Evropi, bo kakor vsa leta tudi letos imel težiče na lesu in lesnem gospodarstvu. Kot izredno velika pridobitev za 25-letnico obstoja celovškega lesnega sejma je vsekakor nova hala 5 (katero pravkar dokončujejo), katere gradbena konstrukcija je svetovna noviteta in velja za najsodobnejšo halo, kar jih premorejo avstrijski sejmi. Na letošnjem lesnem sejmu bodo dali poseben poudarek napravam za skladanje lesa (Stapler) in drugim transportnim strojem, tako, da bo imel celovški sejem še prav poseben mednarodni poudarek in sloves na tem področju.

Številni razstavljalci kažejo vedno večje zanimanje na področju tehnike žaganja in lesne predelave. Tokrat bodo prvič v večjem merilu pokazali orodje za gozdarstvo. S tem bo zaključen zadnji člen verige v proizvodnji in predelavi lesa — od podiranja pa do zgotovljene deske.

Razveseljivo je, da bo kljub gospodarskim težavam in povečani razstavni površini (nova hala 5) letošnji lesni sejem popolnoma zaseden.

Farna igralska skupina v
Kotmari vasi vabi na spevo-
igro

VASOVALCI

v nedeljo 29. februarja 1976
ob 20.00 uri v farni dvorani
v Kotmari vasi.

Gostuje: Trio „Korotan“ s
pevci SPD „Danica“ iz Št.
Vida v Podjuni.

Bodoča cesta pod Karavankami most zblížanja in povezovanja

Poslednja ovira na cestni povezavi med srednjo Evropo in Bližnjim vzhodom je, kakor smo že poročali v našem listu, pogorje Karavank, preko katerega je zelo težaven prehod zlasti pozimi in pa tudi poleti, saj so te gorske ceste zelo strme in vijugaste, torej skrajno neugodne zlasti za tovorni promet.

Zato je izgradnja ceste v obliki predora pod Karavankami sedaj najnovejšo spoznanje, ki ni samo avstrijsko-jugoslovanska zadeva, temveč skupni evropski problem. V zvezi z izgradnjo cestnega predora pod Karavankami med Hrušico in Podroščico (druga varianta med Dovjem in Malnicami), bo Jugoslavija tudi obnovila cesto med karavanskim predorom in grško mejo. V načrtu je izgradnja ceste štiriposojnice.

Ker so zlasti evropske države vključene v Evropski gospodarski skupnosti spoznale po posredovanju ZRN važnost in potrebo predora pod Karavankami, so le-te obljubile, da bodo ta projekt podprle z odgovarjajočim posojilom. Za te države je seveda važna hitra in ugodna po-

vezava z naftnimi polji v Perziji in drugih arabskih državah.

Medtem ko se pol Evrope veseli, da bo odpravljena zadnja ovira na cestni povezavi med srednjo Evropo in Bližnjim vzhodom pa je občinski odbor šentjakobske občine soglasno sprejel resolucijo, v kateri odločno protestira proti izgradnji ceste in predora, češ, da bi to škodilo okolju in interesom občine. Sosednja občina onstran Karavank — Jesenice, ki je prav tako soočena z istim problemom, ni protestirala proti izgradnji predora, nasprotno, ona se je obvezala, da bo k realizaciji načrta prispevala svoj delež. Upravičeno se sprašujemo, zakaj je takšna razlika v ocenjevanju tako važne odločitve. Iz perspektive šentjakobskih občinskih odbornikov bi bila cesta pod Karavankami samo škodljiva ovira in ne most zblížanja in povezovanja evropskih držav.

Verjetno šentjakobski odbor ne bo mogel zaustaviti kolesa napredka in kljubovati veliki družini evropskih držav, ki v bodoči cesti pod Karavankami vidi — cesto prihodnosti.

JOŽE KROFLIČ

15

Skozi smrt v življenje

Noč temna, hladna. Na četo so bili esesovci usmerili iz stražnih stolpov žaromete, ki so slepili pripornike. Dež ni prenehal. Veter je tulil. Voda v bližnjem potoku je naraščala in šumenje je bilo vedno glasnejše. V daljavi so peli vojaki neko pesem, besed ni bilo razločiti. Vedno bliže so prihajali in njih pesem ni bila glasnejša. Čez čas so utihnil.

Ura v zvoniku je bila polnoč. Straže in pse so spet menjavali.

Pred glavnim vhodom se je ustavil polk vojakov, ki so imeli na čepicah mrtvaške glave.

A ne za dolgo. Kmalu je prišel tudi komandant taborišča in dal četam neka navodila.

Polk se je razpršil v koncentracijskem taborišču po vseh barakah in prebudil pripornike, ki so morali v spodnjih hlačah pred barake. Tam so jih preštel. Nihče ni smel zapustiti mesta, nihče ni smel vzeti s seboj ogrinjala.

Esesovci so premetavali postelje in vse kote in pripornikom pokradli, kar so mogli.

Ob štirih zjutraj je bila preiskava končana in priporniki so se lahko oblekli in odšli na delo. Četa je še kar stala. Žejo jim je gasil dež, ki je pogosteje metal kaplje na žejna usta; zdelo se je, da se jih je narava usmili.

Vse čete so odšle spet na delo, četa V pa je stala nepremično in čakala. Spet je bil poldan, spet so psi odšli in prišli drugi; ure so se vlekle v neskončnost.

Ob štirih popoldne je komandant prišel s svojim spremstvom in držal v rokah kos papirja.

Zapovedal je četi odkorakati. Da, odkorakali proti krematoriju...

Straže so bile ojačene in v četo so namerili puške. Psi so se zaganjali v izmučene pripornike. Pot je držala ob šumečem potoku. Veter je pozibaval dolge veje vrb žalujk, ki so završale, ko je šel mimo njih žalni sprevod.

Pred krematorijem so stale vislice.

Komandant je prebral ukaz:

„Radiotehnik Vitul Pepičku, po rodu Čeh, rojen dne 30. 1. 1905 v Pragi, je obsojen na smrt na vešalih. Zalotili so ga pri dejanju, ko je v mehnični delavnici izdelal radijsko postajo. Priča Francoz Laval iz Marseillesa, njegov pomočnik v isti delavnici, je to veliko protidržavno delo prijavi in bo jutri izpuščen iz taborišča.“

Vitul Pepičku je izstopil iz čete — kmalu je odšel na oni svet. — Bil je zaveden Čeh.

Četa je žalostno odkorakala v barake. Lačni, žejni; toda ta večer ni mogel nihče ničesar zaužiti.

Se preden se je zdanilo, so stale čete spet pripravljene za na delo; tedaj je kapo raportiral esesovcu, da manjkata dva pripornika: Vitul in Laval...

Lavala — izdajalca — so neznanci ponoči ubili.

BOŽIČ V TRPLJENJU

Mlad študent, Križanov Jože, je pogledal skoz zamreženo okno celice v Starem piskru. Njegov sotrpin Marjan Vidmar je ležal na pogradu in strmel v strop.

Na Anskem vrhu in sosednih hribih je sneg že pobelil naravo, tu in tam pa je bilo videti še rjave lise.

Nad Saidlovim studentem je stal na straži srnjak, v njegovi bližini si je gasila žejo njegova družina, srna z mladičema. Mlinsko kolo je metalo v lepem loku šumečo vodo na vse strani. Enakomerno žuborenje vode je prijetno

ZVEZNA GIMNAZIJA ZA SLOVENCE V CELOVCU

OBJAVA

Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu sporoča:

- Po posebnem odloku Zveznega ministrstva za pouk in umetnost naj prijaviijo starši svoje otroke, ki jih želijo dati v šolskem letu 1976/77 na gimnazijo, takoj po končanem prvem semestru tega šolskega leta, v času od 9. do 28. 2. 1976, ravnateljstvu Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu. Ob prijavi za sprejem je treba predložiti ravnateljstvu spričevalo prvega semestra 4. razreda ljudske šole, rojstni list in dokaz avstrijskega državljanstva.
- Pravočasno prijavljeni učenci, ki bodo ob koncu šolskega leta 1975/76 po oceni ljudskošolske konference sposobni za vstop v prvo vrsto glavne šole (ERSTER KLASSENZUG), bodo sprejeti na gimnazijo brez sprejemnega izpita.
- Prijavljeni učenci, ki ne bi dosegli tako dobre ocene, bi morali delati sprejemni izpit. Za sprejemni izpit, pri katerem bo izpitna komisija gimnazije presodila sposobnost učenca, bo treba otroke prijaviti v prvi polovici junija 1976. Sprejemni izpiti bodo en teden pred koncem šolskega leta.
- Konec maja 1976 bo vodstvo ljudske šole javilo gimnaziji učni uspeh vseh učencev, ki so se prijavili za vstop v gimnazijo. Nato bo ravnateljstvo gimnazije pravočasno obvestilo starše o sprejemu učenca oz. o potrebi prijave k sprejemnemu izpitu.
- Zakasnele prijave bodo v izjemnih primerih še možne s posebnim dovoljenjem Deželnega šolskega sveta.
- Za vstop v višje razrede je potreben poseben razgovor z ravnateljem.

Prijave za sprejem v gimnazijo lahko opravite osebno v šolski pisarni ali pa se obrnete pismeno na naslov: Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu, Ebentaler StraÙe 14, 9020 Klagenfurt.

RAVNATELJ:
dr. Pavle Zablatnik

Bilčovs

V nedeljo 22. februarja so nas na povabilo domačega Slovenskega prosvetnega društva „Bilka“ obiskali vrli igralci Slovenskega prosvetnega društva z Radiš ter nam na društvenem odru pri Miklavžu predstavili veseloigro „Lumpacij vagabund“. V tej igri nastopa precejšnje število igralcev, tako da moramo Radišanom priznati, da so znali poskrbeti za mladi igralci naraščaj, kar je seveda pomembna važnost za nadaljnji razvoj odrske umetnosti na Radišah. Igralci so se zelo dobro vživeli v svoje vloge in jih tudi temu primerno iznašali. V polni dvorani so znali s svojim nastopom izzvati obilo smeha in dobre volje, kar je seveda tudi namen predpusnega časa, da se povese- limo in nasmejimo. Zelo smo hvaležni Radišanom, da so nas obiskali in nam tako nudili toliko humorja in zabavnokulturnega užitka. Še dolgo se bomo spominjali smešnih prizorov te nadvse posrečeno podane igre „Lumpacij vagabund“. Predsedniku radiškega prosvetnega

društva in režiserju igre Šimeju Wrulichu izrekamo ob tej priložnosti priznanje in zahvalo za obilni trud, ki ga s svojimi igralci vlaga v delo za kulturni procvit našega slovenskega ljudstva. Nasvidenje in še pridetel!

Poleg tega veselega dogodka pa moramo na žalost poročati tudi o žalostnem dogodku. Pred nedavnim je v celovski bolnišnici umrl tukajšnji daleč okoli znani zidar Rudolf Schönlieb. V svojem zidar- skem poklicu je dolga leta gradil oziroma postavljaval hiše in kajže. Ker je bil zelo prijeten in delaven mož, ga je vse poznalo in rado imelo. Pa je prišla bolezen, ki ga je že pred leti onesposobila za težko delo in kateri je sedaj v 77. letu starosti podlegel. Prepeljali so ga domov v domačo faro in ga v nedeljo 22. februarja ob veliki udeležbi spremili k zadnjemu počitku na bilčovski pokopališče. Za slovo so mu naši domači pevci ob odprtem grobu zapeli ganljive žalostinke. Naj počiva v miru.

motilo mir. Vmes je začivkal lačen vrabec in se zakadil za trenutek v hladno vodo, čivkal, čivkal, poskakoval na obrežju in spet veselo odfrčal za mlinarjevo streho.

„Pok!“ je jeknilo in se odbijalo po gozdu. Srnjak je poskočil in spet obstal. „Pok!“ je zadonelo drugič iz puške. Ponosni srnjak se je zgrudil mrtev.

Srna je z mladičema urno izginila za hribom.

Ključki so zarožljali in zapahi so trdo butnili v zid.

Jože je urno skočil na tla. Gledati skoz okno v zaporu ni dovoljeno. Gledati smeš le na tla, v mrtve, hladne in vlažne stene, ki so neme, molčeče, v stene, ki so stiskale in stiskajo stotine in stotine trpinov, v zidove, ki ne poznajo usmiljenja.

Ne poznajo? Ne vem, čemu se potem vedno solzijo?

Narava tam zunaj pa živi, na vsak korak poje novo pesem o ljubezni, o delu, o svobodi...

Jožetu sta po licih spolzeli dve debeli solzi.

Spomnil se je matere, ki je morala umreti kot talka in je zapustila v revnem stanovanju le še dve hčerkici, Magdaleno in Marijo.

Osoren gestapovski glas je zaklical:

„Marijan Vidmar, pojdi z menoj, dobil si obisk!“

„Obisk?“ je Marijan presenečen ponovil in se hitro odpravil.

„Obisk, da obisk! Če bi jaz odločal, bi dobil drugačen obisk, takle — z bikovko.“

In sta odšla.

Marijan Vidmar je preživljal že mesece in mesece skupaj z Jožetom strašno življenje jetniškega trpljenja.

V majhni sprejemni sobici je čakala na svojega očeta družinica: žena in hčerkici. Mesece in mesece niso videli svojega rednika; svidenje je bilo kaj žalostno.

Okroglo palično železje od vrha do tal, razmaknjeno na kakih deset centimetrov, je ločilo obiskovalce od očeta.

Vročina je preplah

Normalna telesna temperatura je rezultat ravnotežja med procesi produkcije toplote v organizmu in procesi oddajanja njenega viška v okolico. Za to skrbe številni termoregulacijski mehanizmi s svojim centrom v možganih, ki deluje kot termostat na določenem nivoju in ob temperaturi, ki je najugodnejša za procese presnavljanja v celicah. Tudi pri zdravem organizmu lahko pride zaradi preobremenitve termoregulacijskih mehanizmov do dviga telesne temperature, kar opazamo na primer po topli kopeli, po obsevanju, po napornem fi-

zičnem delu, po joku, po pitju alkohola in podobno.

Vročina ali povišana telesna temperatura je v vseh ostalih primerih bolezenski znak. Je posledica motenj v termoregulacijskem centru v možganih. Čeprav ni specifičen znak infekcijskega obolenja, pa je le tako tipičen spremljevalec nalezljivih boleznih, da ob pojavu temperature, najprej pomislimo na neko nalezljivo bolezen. Vendar pa se pojavi temperatura tudi pri številnih drugih povsem neinfekcijskih bolezenskih stanjih, tako pri alergičnih obolenjih, pri nekaterih zastrupitvah (atropin, kokain, kofein), pri obsežnem razpadu celic v organizmu (nekroze, hematoni, tumorji, po kirurških posegih), nadalje pri direktnem draženju centra za termoregulacijo ob pretresih, poškodbah in tumorjih možgan, pri obolenjih žlez z notranjim izločanjem (ščitnica) in ob hudih izgubah tekočin, zlasti pri dojenčkih.

Telesna temperatura

V toku infekcijskih boleznih se iz mikroorganizmov in njihovih toksinov pa tudi iz razpadlih celic v napadenemu organizmu sproščajo posebne snovi, ki dražijo center za termoregulacijo v možganih, kar ima za posledico, da se termostat ustali na višjem nivoju.

Telesno temperaturo merimo običajno pod pazduho, ki smo jo prej temeljito obrisali in sicer 10 minut. Lahko jo merimo tudi pod jezikom ali v črevesju, zadnje običajno le pri dojenčkih in malih otrocih. Telesna temperatura niha v toku dneva med 36 in 37 stopinjami C, v popoldanskem in proti večeru je ponavadi za 0,5 stopinje C nižja. V črevesju je temperatura vedno za okrog 0,5 stopinje C višja, pod jezikom pa nekeje v sredi med obema temperaturama. Za merjenje v danki in pod jezikom zadoščajo že tri minute.

Včasih bolnik sam čuti, da ima vročino, in sicer ga mrzi ali pa mu je vroče, najčesteje pa sklepamo na vročino le na podlagi spremljajočih znakov, kot so splošno slabo počutje, utrujenost in hitrejše bitje srca.

Če hočemo uporabiti vročino kot diagnostični pripomoček pri infekcijskih boleznih, nas zanima poleg podatka o višini temperature, še kako dolgo je trajala temperatura, ali je nastopila z mrzlico, je bil začetek nagel ali postopen, so bile očitne razlike v temperaturi čez dan, kakšna je bila temperaturna krivulja med obolenjem in ali je bil padec temperature postopen ali nenaden.

Tudi brez vročine — bolezen

Mnoge bolezni imajo tako značilno temperaturno krivuljo, da nam le-ta odločilno pomaga pri diagnozi (npr. malarija, tifus) vendar pa se je v zadnjem času potek infekcijskih boleznih zaradi zgodnjega zdravljenja v marsičem spremenil, tako da je tudi temperatura povsem menjala svoj značaj.

Po pravilu imajo akutne infekcijske bolezni visoke temperature, subakutne in kronične pa nizke. Vendar pa so tudi akutne in celo zelo težke infekcije, ki potekajo praktično brez temperature (npr. davica, tetanus, oslovski kašelj), tako da samo na podlagi višine temperature ne moremo sklepati niti o teži niti o akutnosti procesa.

Višina temperature je odvisna tudi od sta-

rosti bolnika. Tako reagirajo na splošno otroci z višjimi temperaturami kot odrasli. Pri dojenčkih in starih ljudeh pa pogosto potekajo tudi najtežje infekcije ob nizkih temperaturah, kar je znak njihove slabše sposobnosti reagiranja na infekt. Isto opazamo pri mladih izčrpanih in podhranjenih ljudeh.

Pri analizi vročine je važno paziti na dnevno nihanje temperature, in sicer govorimo o kontinuirani temperaturi, kadar so dnevne razlike nižje od stopinje C, o remitentni, kadar so višje od ene stopinje C ter o intermitentni, kadar čez dan pade temperatura tudi na normalne vrednosti. Običajno opazujemo v začetku infekcijskih boleznih remitenten tip temperature, na višku obolenja kontinuirano temperaturo in na koncu obolenja intermitentni tip temperaturne krivulje.

Čeprav je vročina simptom, ki pri okolici izzove hitro željo po znižanju, pa velja iz medicinskega stališča, da je temperatura obrambna reakcija, ki pomaga napadenemu organizmu v boju z mikrobi, zato za vsako ceno ne znižujemo nizkih temperatur okrog 38°C, ki organizmu niso nevarne. Samo izrazito visoke temperature — 40 stopinj in več zahtevajo čimprejšnjo intervencijo zaradi številnih motenj v presnavljanju celic organizma. Običajno uporabljamo za zbijanje vročine kemična sredstva kot Aminopyrin, ki učinkujejo na termoregulacijski center, sicer pa pride v poštev tudi fizikalno hlajenje telesa s hladnimi kopelmi, mrzlimi ovitki in oblogami. Bolnik z vročino spada v posteljo, in sicer naj leži še nekaj dni po padcu temperature, uživa naj zadosti tekočine, zlasti če se poti, ker izguba tekočine že sama po sebi lahko vodi do dviga temperature.

In še enkrat, zavedajmo se, da je vročina le znak nekega bolezenskega dogajanja v organizmu in da je treba poiskati in zdraviti ta vzrok, ne pa za vsako ceno skušati znižati temperaturo.

Banane bogate z vitamini

Med južnim sadjem, ki ga prodajajo v naših trgovinah, so zelo cenjene banane. Banane so najboljšega okusa, ko so zrele. Sadeži ne rastejo na drevesu, bananovec je tropska rastlina — steblika, ki nima pravih vej, niti pravega debla. Navidezno deblo je sestavljeno iz listnih nožnic. Bananovec ima široke, dolge liste, zraste pa tri do sedem in pol metra visoko. Sadež dozori v dvanajstih do petnajstih mesecih. Ko zraste na bananovcu sveženj banan, ga posekajo, ker obrodi le enkrat. Iz steblike zrastejo novi poganjki.

Banana je zelo dragocena. Tudi brez dodatkov je zelo dobrega okusa. Iz nje lahko pripravimo okusne mlečne napitke, sadne solate, sadne sladolede, kreme, najraje pa jemo banano svežo. Banane so dobre tudi pečene in ocvrte. Po navadi je banana že tako dobro spravljena, da do nje ne morejo niti bakterije niti umazanija, ker jo ščiti debela koža. Zato ni treba skrbeti, ali je oprana, ali razkužena, preden jo začnemo jesti.

Vsebuje le malo vode, manj kot ostali sveži sadeži, in precej sladkorja, zato je zelo hranljiva. Kdor bi rad shujšal ali mora paziti na svojo linijo, naj nadomesti redni obrok z bananami in kozarcem mleka.

Banane so bogate z vitamini A, B in C. Vsebujejo tudi nekaj mineralov: kalcij, železo, fosfor, magnezij in žveplo. Ugodno vplivajo na nastanek hemoglobina v rdečih krvnih telescih. Ker vsebujejo malo beljakovin, so priporočljive tudi za ledvično bolne. Ko banana zori, se škrob pretvarja v sadni sladkor, zato priporočajo ta sadež tudi diabetikom, ki ne smejo uživati sladkorja, ki se pridobiva iz sladkornega trsa ali sladkorne pese. Banane pomagajo tudi pri driski.

Zdravniki univerzitetne poliklinike v Würzburgu so se posvetili raziskavam v zvezi z dolgim življenjem. Pregledali so 148 ljudi, starih sto let in čez, ter preiskali funkcije njihovih organov, obrabljenost in stanje.

Poročilo o ugotovitvah je nedavno objavil Münchenski medicinski tednik. Podatki utegnejo zanimati tudi nestrokovnjake. Primer: pokazalo se je, da je med 148 stoletniki, ki

Težko je dočakati 100 let

STAROST SE VERJETNO PODEDUJE, STOLETNIKE POBIRAJO AKUTNE BOLEZNI

so jih težko našli, samo 33 moških. To pojmujemo kot dokaz za pravilnost stare ljudske modrosti, da so ženske po naravi bolj žilave in da zato dočakajo višjo starost.

Zanimivo je, da imajo ženske in moški, ki so doživeli sto let in več, za seboj delovno, a hkrati urejeno življenje s preudarno razporejenimi oddihi med delom. V primerjavi s ljudmi, starih 70 do 80 let, so znatno lažji. Pri tretjini pregledanih stoletnikov je stik z okolico precej zmanjšan zaradi naglušnosti in oglušlosti, pri mnogih sta močno popustili sposobnost in volja, da bi sodelovali pri dnevnih dogodkih. Zaradi osamljenosti je opaziti pri nekaterih potrtnost, in sicer pri ženskah pogosteje kot pri moških.

K najpomembnejšim splošnim vtisom sodi domneva, da je visoka starost verjetno pododovana, kar potrjuje tudi mnenje sodobnih gerontologov, da je dolgo življenje v zvezi z dednimi lastnostmi. In še: le malo stoletnikov umre zaradi starostne onemoglosti, smrt nastopi najpogosteje zaradi te ali one akutne bolezni.

„Kako je bilo v šoli?“

Starši ponavadi dobro poznajo svoje otroke. Tudi Marka je njegov oče že dobro spoznal. Ko ga je vprašal: „Kako je bilo v šoli?“, mu je deček odgovoril: „Dobro, nič posebnega.“

Šele po večerji je zbral Marko toliko poguma, da je priznal očetu slabo oceno iz matematike. Kljub strogi „pridigi“, ki jo je oče posredoval svojemu najmlajšemu, je Marku odleglo. Šele po priznanju je postal spet vever in pomirjen.

Dosti je otrok, ki so taki kot Marko. Ves dan so pod vplivom teže svojega „prestopka“, ker ne najdejo načina, da bi se rešili občutka krivde in se ponovno sprostiti. Z olajšanjem pričakujejo odrešilo vprašanje svojih staršev: „Kako je bilo v šoli?“

Nekoč je bila šiba zelo sodobna. Mnogi starši še vedno prisegajo nanjo. Še vedno se jim zdi le-ta edino zveličavno orodje v odnosu do njihovih otrok. Zelo radi pa pozabljajo, kako je taka vrsta kazni nevarna.

In kako bi naj bilo? Raje skušajte pomagati svojemu otroku, če čutite, da nima sam dovolj poguma, da bi vam priznal ali zaupal svoj prestopok. Poskušajte ustvariti most zaupanja! Osvobodite otroka mučnega občutka, saj boste hitro opazili, da ga nekaj tlači, da ni sproščen in vever kot ponavadi. Če boste ustvarili pravičen odnos do svojega malčka, bo tudi on iskren in se vam bo prav hitro zaupal. Vedeti pa mora, da ste pravični — tudi kadar gre za kazni.

Če pa je vaš otrok prepričan, da so vaše kazni vse preveč stroge, vam bo ob naslednji priložnosti „zaigral teater“: molčal bo in si prizadeval, da bi kazal kar najbolj brezskrben obraz. Zamolčal vam bo svoj poraz — iz strahu. Sčasoma se bo navadil molčanja in izgubil občutek krivde zaradi takega obnašanja. Tega si pa pri vzgoji naših otrok najmanj želimo. Že zato moramo takšen odnos našega otroka do nas samih preprečevati, ker bo sčasoma ta navada prešla v pravcato motnje v otrokovem značaju: postal bo potuhnjjen, nezaupljiv — in razočaran zaradi svojih staršev, ljudi, ki bi mu morali biti najbližji.

„Stali morate meter od ograje, sicer vas odpeljem takoj nazaj v celico!“ je zapovedal gestapovec.

Skoz zamreženo steno se je razvijal pogovor; zaradi družinske nesreče pa je ostal marsikateri zlog v grlu.

Otroka gestapovskih besed nista razumela, zato sta silila k mreži in očetu.

„Očka, zakaj ne prideš domov?“ sta spraševala.

Paznik je pozorno sledil vsaki besedi in opozarjal na kazenske predpise za prekrške.

„Še minuto, nato odpeljem pripornika v celico!“ je zabundal živčno in brezsrčno.

„Tale priboljšek mu dajte, prosim, skoz lino, saj vidite, kako je shujšan!“ Žena je sklenila roke in se obrnila h gestapovcu s pogledom, kakor da prosi samega Boga za milost in usmiljenje. Toda možaka proseči obraz ni ganil. Prezirljivo je skomignil z rameni.

„Ni dovoljeno. Predpisi so predpisi.“

„No, saj nihče ne vidi! Vsaj malenkost dovolite!“

„Ne!“ je odgovoril. „Poslovite se, moramo končati! Čas je potekel!“

Hčerki sta nemo gledali. Nista razumeli, zakaj je oče za mrežo. Ko sta videli mater solzno, sta še sami zahteli in boječe gledali grdega gestapovca. Čez trenutek sta pogumno vendarle dejali:

„Oče, na!“ Ponujali sta mu priboljšek.

Paznik je hlasno pograbil zavitek keksov, ki sta ga moleli hčerki, in hitro porinil Marijana predse.

„Naprej!“

Marijan je pogledal žalosno po svojih dragih in zamahal v slovo z roko.

Družina je onemela, le najmlajša hčerka je zaklicala za očetom: „Očka, kam greš? Kdaj prideš domov?“

„Pridem, kmalu pridem.“ Kar medpotoma je govoril in izginil v hladno zidovje.

Veseli so bili, saj so videli svojega očeta, toda namesto nasmeha zaradi svidenja so jim polzele po licih debele solze, namesto božičnega miru se jim je v srca prikrdel nemir, namesto božičnega hrepenenja se je vedno bolj in bolj vsiljevala strašna slutnja, črna misel, ki se je niso mogli rešiti.

Pri celici je Marijan Vidmar segel po zavitku keksov in ga hotel vzeti.

„Ne boš, lopov!“

„Vsaj nekaj mi dajte, vsaj nekaj!“ je poprosil Marijan gestapovca, toda ne toliko zase kakor za Križanovega Jožeta, ki je v celici nestrpnost čakal na Marijanovo vrnitev.

„Na, tu imaš!“ je z nejevoljo zagodel gestapovec in mu dal milostno pest keksov, odrinil zapaha in ga za nameček pahnil z vso silo v temno celico.

Brezsrčen in ogaben je bil ta prizor.

Študent Križanov Jože je imel dve sestrici, ki nista imeli ne očeta ne matere.

Magdalen je bilo dvanajst let. Lepe modre oči so gledale nedolžno v svet in silna resnost ne kaj veselega življenja ji je sijala z obraza.

Marija, mlajša sestra, je bila popoln otrok, ki se še ni zavedal življenja. Ni še hodila v šolo; bilo ji je komaj šest let. Magdalena ji je pripovedovala, kako je v šoli, in Marija se je rada igrala „šolo“. Ko je Magdalena zjutraj odšla od doma in vzela nekaj zvezkov kar pod pazduho, jo je Marija vedno spremljala do vrtnih vrat in gledala za njo, dokler ni izginila za ovinkom. Nato je stopila v kuhinjo in se igrala „šolo“ s punčko, ki ji je bila poleg Magdalene najljubša tovarišica.

Dobra sosedka Mlakarjeva Ana je z ljubeznijo stregla osamelima otrokoma, čeprav se je sama komaj prerivala skoz življenjske težave. Ko se je bližala dvanajsta ura,

Marija ni zdržala v kuhinji, vedno je pri vrtnih vratih čakala Magdaleno. Ko jo je zagledala, je veselo poskočila in ji hitela naproti.

„Magdalena, Magdalena, ali si videla kje mamico ali Jožeta?“ je bilo vsakodnevno vprašanje.

„Ne, Marija, nisem ju videla. Vendar potrpi, saj pride! Jože prav gotovo kmalu pride in mama tudi!“ jo je tolažila Magdalena.

In vendar Magdalena tudi sama ni verjela, da matere ne bo nikoli več videla, ni mogla misliti, da bi nedolžnim otrokom kruta usoda lahko iztrgala mater.

Bilo je nekaj dni pred božičem. Pred Križanovo hišo se je ustavil policijski avto. Trije oboroženi možje so stopili v hišo. Mračilo se je že. Nalavno je prišlo, vmes pa so že padale redke snežinke.

„Je tukaj pri Križanovih?“ je vprašal eden izmed policistov po nemško. Na prsih mu je visela žepna svetilka, ki je metala ozek pramen svetlobe po vseh kotih mračne kuhinje.

„Tukaj je pri Križanovih,“ je odgovorila Magdalena, Marija pa se je je oklenila okrog pasu in jo stiskala.

„Kako vama je ime?“ je nadaljeval policist.

„Magdalena in Marija,“ je možko odgovorila starejša.

„Pa sta kar sami?“ je nadaljeval mož s svetilko.

„Sami, sami. Oče je umrl in mame in brata Jožeta tudi ni.“

Policist je bil v zadregi. Obrnil se je k spremljevalcema in povedal nekaj nerazumljivega. Medtem je prišla dobra sosedka Mlakarjeva Ana. Radovedno je vprašala, kaj hočejo, in policistom razložila vso revščino nedolžnih otrok. Policist z lučjo je rekel, da morata Magdalena in Marija Križan z njimi in da lahko vzameta s seboj perilo in odeje.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

7. Koroški kulturni dnevi v Celovcu

„Bistveni pogoj za popolno jezikovno enakopravnost dveh narodov na narodnostno mešanem ozemlju je dvojezičnost v vsem javnem in družbenem življenju. Izraža se v tem, da vsakdo zna ali vsaj razume dva jezika, da vsakdo govori v svojem jeziku, pa ga vsi razumejo, da nikomur ni treba uporabljati drugega jezika, da bi ga drugi razumeli.“

NAČELA POLITIKE ENAKOPRAVNOSTI NARODOV IN NARODNOSTI JUGOSLAVIJE IN ZAŠČITA NARODNOSTI V SR SLOVENIJI

Načela enakopravnosti narodov in narodnosti Jugoslavije ter njihova zaščita in intencije za uveljavljanje popolne funkcionalne dvojezičnosti v procesu razvoja jugoslovanske samoupravne socialistične družbe, so jasno začrtane v političnih dokumentih ZKJ in SZDL, pravno pa so urejena v določilih nekaterih zakonov kakor tudi v določilih statutarov občin Lendava in Murska Sobota, kjer prebiva kot avtohtono prebivalstvo poleg večinskega slovenskega naroda tudi madžarska narodnost.^{1, 2, 3, 4, 5, 6}

Komunistična partija Jugoslavije si je že v obdobju pred drugo svetovno vojno, posebno pa v času narodnoosvobodilne borbe v svojem programu odločno zastavila pomembno nalogo: borbo za enakopravnost zatiranih narodov in narodnosti Jugoslavije. Tak politični program in ta načela so prišla do izraza v sklepih, ki so bili sprejeti na drugem zasedanju AVNOJ-a v Jajcu 29. novembra 1943. Ti sklepi zagotavljajo popolno enakopravnost narodnostnim manjšinam v Jugoslaviji in so pomembni zaradi tega, ker so nastali že v fazi ustvarjanja nove države. Enakopravnost narodov in narodnosti je ponovno izražena v prvi ustavi Jugoslavije, ki je bila sprejeta 31. januarja 1946. Skupaj z družbenim razvojem so se razvijale tudi pravice narodnosti, ki so dobile ustrezen izraz v določilih ustave SFRJ iz leta 1963. Z razvojem samoupravnih socialističnih odnosov pa so dejansko zagotovljene pravice in položaj narodnosti dobile izraz v določilih nove zvezne in republiške ustave leta 1974.^{1, 2} V določilih nove ustave se manjšine ne samo v terminologiji, temveč tudi dejansko spremenijo v narodnost. Dosledna formalna in vsebinska uporaba tega termina je politični izraz vsebinske spremembe, saj se z ustavo postavljajo v popolnoma enakopraven položaj z ostalimi državljanji tiste skupine prebivalstva, ki pripadajo narodom sosednjih držav. Enakopravnost je zasnovana na tem, da je pripadnik ene narodnosti enakopraven v vseh oblikah družbenega razvoja s pripadniki drugih narodnosti in z jugoslovanskimi narodi, tako glede njegovega jezika in prostora, kjer prebiva.

Zvezna ustava zagotavlja pripadnikom narodnosti poleg deklarirane enakopravnosti narodov in narodnosti Jugoslavije, da imajo v skladu z ustavo in zakonom pravico rabiti svoj jezik in svojo pisavo pri uresničevanju svojih pravic in dolžnosti kot tudi v postopku pred državnimi organi in organizacijami, ki izvršujejo javna pooblastila. Pripadniki narodov in narodnosti Jugoslavije imajo v skladu z zakonom v vsaki republiki oziroma avtonomni pokrajini pravico do uporabe svojega jezika.

Ustava SR Slovenije pa že v svojem 1. členu opredeljuje socialistično republiko Slovenijo² tudi kot socialistično samoupravno demokratično skupnost delovnih ljudi in občanov slovenskega naroda ter italijanske in madžarske narodnosti. Z ustavo deklarirani položaj pripadnikov madžarske narodnosti kot integralnega dela slovenske socialistične samoupravne demokratične skupnosti že v prvem členu ustave zagotavlja skupaj z ostalimi določili ustave, ki določajo položaj in pravice madžarske narodnosti, posebno varstvo, ki je potrebno, da bi se preprečila asimilacija te narodnostne skupnosti. Območje, na katerem živita obe narodnosti, je urbano območje; urbanizacija pa praviloma pelje v asimilacijo prav zaradi premajhne zaščite narodnostnih manjšin. Ponekod je urbanizacija celo sredstvo asimilacije. Kljub urbanosti omenjenega območja pa je prisotnost narodnosti v samoupravnih organih, še posebej v organih planiranja, narodnost zavarova-

na pred asimilacijo. Seveda ostanejo odprta vprašanja, kako varovati narodnost, ker z urbanizacijo delujejo elementi asimilacije, od katerih zakonitosti še niso vse opredeljene in razkrite. Menimo, da je prav madžarski narodnosti na tem območju dana možnost odkrivanja le-teh, kar ji daje ob sodelovanju pri planiranju in odločanju, samo po sebi možnost upiranja. Zavedati se moramo, da se z vsako fazo razvoja tehnologije in z njo povezanega gospodarskega razvoja, lahko uveljavijo nove oblike, ki bi pogojevale asimilacijo narodnosti.

Ustava SR Slovenije, enako kakor občinski statuti,^{2, 3, 4} izrecno zagotavlja zastopnost narodnosti v delegacijah, ki delegirajo svoje delegate v vsa predstavniška telesa celotnega samoupravnega sistema. V praksi so zavedna določila ustave in statutarov v celoti uveljavljena, saj so raziskave pokazale, da je zastopstvo narodnosti v delegacijah tako na občinski kot na republiški ravni sorazmerno ugodnejše od razmerja med slovenskim in madžarskim prebivalstvom v občinah Lendava in Murska Sobota. Nadalje določa ustava SR Slovenije v ločenem poglavju posebne pravice italijanski oziroma madžarski narodnosti in njihovim pripadnikom. Te pravice so v skladu z določili ustave in so podrobneje obdelane v

HAJÓS FERENC - KLEMENČIČ VLADIMIR:

Dvojezičnost v SR Sloveniji na narodnostno mešanem ozemlju v Prekmurju

nekaterih zakonih, v statutih občin in pa v samoupravnih aktih organizacij združenega dela in v drugih samoupravnih organizacijah ter skupnostih. Za uveljavitev pristnega bilingvizma, ki pogojuje enakopravnost narodov in narodnosti, je posebno pomembno določilo ustave SR Slovenije, po katerem je na območju, kjer živijo poleg pripadnikov slovenskega naroda tudi pripadniki madžarske narodnosti, madžarski jezik enakopraven s slovenskim jezikom. To načelo je podrobneje obdelano v zakonih o kazenskem pravdnem in upravnem postopku, v zakonu o sodiščih, predvsem pa v občinskih statutih.^{3, 4, 5, 6} To načelo praktično pomeni, da sta na narodnostno mešanem območju pri vseh postopkih oba jezika uradna jezika; v upravnih in pravosodnih organih se že v veliki meri izvaja, seveda še z določenimi pomanjkljivostmi, predvsem zaradi kadrovskih in tehničnih težav. Podvzeti so ukrepi za še širše uveljavljanje tega načela tako znotraj institucij, ki dvojezično poslovanje že izvajajo, kakor tudi v tistih institucijah, ki ga doslej še niso izvajale. Pismeni in ustni del postopka se pred temi organi vodita v obeh jezikih. Dvojezični so tudi žigi in formularji. Na delovna mesta, kjer delavci prihajajo v stik z občani madžarske narodnosti, pa se lahko sprejmejo le taki, ki obvladajo oba jezika.

Dvojezično vzdušje pogojuje tudi zunanji videz dvojezičnega območja. Čeprav površni opazovalec lahko pripiše temu le formalni pomen, pa ima ta okoliščina za zaščito narodnosti izredno globok vsebinski pomen. Prav dvojezično vzdušje daje narodnosti vzpodbudo za dosledno uporabo svojega jezika in vsem javnem in družbenem življenju in s tem osnovno možnost upiranja procesu asimilacije, ki se pojavlja ob izvajanju urbanizacije. Tako vzdušje se izraža v dvojezičnosti vseh javnih napisov, pa tudi v enakopravnem videzu napisa v enem in v drugem jeziku.^{3, 4}

Ustava SR Slovenije kakor tudi zvezna ustava zagotavljata vzgojo in izobraževanje v jeziku narodnosti, dovoljujeta pa možnost uvedbe dvojezične vzgoje in izobraževanja. V SR Sloveniji je na narodnostno mešanem območju, posejtem s Sloveniji in Madžari, uvedeno dvojezično šolstvo.⁷

Že uvodoma je treba poudariti, da je poseben tip dvojezičnega šolstva,

ki je uveljavljen na tem območju skupno s celotnim mehanizmom samoupravnega sistema, gonilna sila dvojezičnosti.

Za razvoj vzgoje in izobraževanja, usposabljanja kadrov, tiska in drugih sredstev javnega obveščanja ter za razvoj drugih oblik kulturno prosvetne dejavnosti madžarske narodnosti, kar je pomembno za uresničevanje položaja in pravic narodnosti, skrbi v smislu določil ustava SR Slovenije, ki v ta namen zagotavlja tudi potrebno pomoč. Podobna določila vsebujejo tudi občinski statuti. Tudi ta določila so že v veliki meri uresničena. Madžarska narodnostna skupnost ima svoj tednik Népujság, ki je financiran iz republiške dotacije, nadalje ima lasten radijski program v materinščini pri radiu Murska Sobota. Razvita je založniška dejavnost; že vrsta del domačih avtorjev je bila natisnjena v materinščini pri Pomurski založbi v Murski Soboti. Deluje več knjižnic z velikim fondom madžarskih knjig in pa tudi vrsta kulturno umetniških skupin, kar je prav tako financirano iz republiške dotacije.

Brez stikov z matičnim narodom je vsaka narodnostna skupnost zaradi izolacije obsojena na neizbežno asimilacijo. Prav iz tega razloga ustava določa, da SR Slovenija podpira razvoj stikov med madžarsko narodnostjo in njenim matičnim narodom

zaradi pospeševanja njenega kulturnega in jezikovnega razvoja. Ti stiki se vzpostavljajo v vsakodnevem življenju, vendar glede na potrebo teh stikov in možnosti za njihovo navezavo, sedanjí obseg teh še ni zadovoljiv. Stiki se v glavnem omejujejo: na obiske gledališč in kulturnih skupin iz LR Madžarske ter na izmenjavo knjig in študentov po meddržavni konvenciji o kulturnem sodelovanju. Razširiti bi bilo potrebno te stike tudi v okviru obmejnega sodelovanja med območji, kjer živi madžarska narodnost, s sosednjimi madžarskimi županijami, poiskati bi bilo potrebno tudi druge možnosti podpore matičnega naroda pri kulturnem in jezikovnem razvoju pripadnikov madžarske narodnosti v SR Sloveniji.

Za potrebe razvijanja madžarskega jezika in kulture je v okvir celotnega samoupravnega mehanizma vtkana samoupravna interesna skupnost za prosveto in kulturo madžarske narodnosti, ki jo vodijo izključno pripadniki madžarske narodnosti. Ta skupnost je ustanovljena na podlagi določil republiške ustave in občinskih statutarov ter enakopravno sodeluje skupaj z občinsko skupščino o tistih vprašanjih, ki se nanašajo na položaj in pravice občanov madžarske narodnosti; v okvir te skupnosti spadajo tudi vprašanja stikov z matičnim narodom.^{2, 3, 8} S to samoupravno interesno skupnostjo je madžarska narodnost v SR Sloveniji dobila tisto organizacijo, prek katere se z njeno vključitvijo v sistem samoupravnega odločanja ob obstoječi politični volji večinskega naroda, zagotavlja uresničitev njenih pravic in njenega položaja.

(Dalje prihodnjč)

Uporabljeni viri in literatura:

- 1 Ustava SFRJ (Uradni list SFRJ 9/74)
- 2 Ustava SRS (Uradni list SRS 6/74)
- 3 Statut občine Lendava (Uradne objave 8/74)
- 4 Statut občine M. Sobota (Uradne objave 5/74)
- 5 Zakonik o kazenskem postopku (Uradni list SFRJ 54/70)
- 6 Zakon o sodiščih (Uradni list SRS 20/65 čl. 6)
- 7 Zakon o solah z italijanskim oziroma madžarskim učnim jezikom in dvojezičnih solah v SRS (Uradni list SRS 7/65, 31/72)
- 8 Samoupravni sporazum o ustanovitvi samoupravnih interesnih skupnosti za prosveto in kulturo občanov madžarske narodnosti v občinah Lendava in Murska Sobota

Mesec slovenske knjige

V počastitev slovenskega kulturnega praznika ob stoletnici smrti največjega slovenskega pesnika Franceta Prešerna sta knjigarna „Naša knjiga“ in uredništvo „Slovenskega vestnika“ spet pripravila že tradicionalno in priljubljeno akcijo pod naslovom „Mesec slovenske knjige“. V tem okviru nudi knjigarna pester izbor slovenskih knjig po izredno nizkih cenah.

VSAKA KNJIGA SAMO šil. **2.-**

- Alojz Remec: **VELIKI PUNT**, zgodovinska povest, 160 str. br.
- Radislav Rudan: **ŽIVALI IN ŽIVALCE**, mladinske pesmi, 48 str. ilustr. kart.
- **MOJCA BERE**, izbrano mladinsko čtivo, 104 str. ilustr. br.
- Rovenski-Ujomova: **STROJ IN MISEL**, kratak oris kibernetike, 140 str. br.
- John Bingham: **DROBEC STRAHU**, kriminalni roman, 96 str. br.

VSAKA KNJIGA SAMO šil. **5.-**

- Leopold Suhodolčan: **VELIKAN IN PAJAC**, povest za mladino, 216 str. ilustr. br.
- Filip Kalan: **PUSTOLOVCI — STRELI ZA HIŠO**, kratka proza, 96 str. pl.
- Aldoux Huxley: **KRASNI NOVI SVET**, utopičen roman, 188 str. br.
- Fran Erjavec: **ŽIVALSKÉ PODOBE**, izlet v domači živalski svet, 196 str. ilustr. br.
- Nikolaj Slastnikov: **VOZOVNICA ZA MARS**, mladinska povest, 104 str. ilustr. kart.

VSAKA KNJIGA SAMO šil. **10.-**

- Venceslav Winkler: **PETELINJE PERO**, zgodovinska povest, 96 str. ilustr. ppl.
- Dr. Ivo Šorli: **V DEŽELI ČIRIMURCEV**, povest za mladino, 114 str. kart.
- V. Jan: **FENIČANSKI BROD**, zgodovinska povest, 140 str. ilustr. ppl.
- Oton Župančič: **LAHKIH NOG NAOBKROG**, otroške pesmice, 22 str. velikega formata, ilustr. kart.
- A. Milne: **MEDVED PU**, pravljica zgodba, 168 str. ilustr. ppl.

VSAKA KNJIGA SAMO šil. **15.-**

- Bogomir Magajna: **NA BREGOVH SRCA**, zbirka novel, 184 str. ppl.
- Mark Derby: **IZ AZIJE ŽIV**, roman iz življenja vohunov, 240 str. ppl.
- Anton Ingolič: **TAM GORI ZA HRAMOM**, zbirka novel, 208 str. ppl.
- Andrej Hieng: **USODNI ROB**, roman, 240 str. ppl.
- Zane Grey: **GRMEČA GORA**, roman, 210 str. ppl.

VSAKA KNJIGA SAMO šil. **20.-**

- France Bevk: **ŽELEZNA KAČA**, roman, 288 str. ilustr. ppl.
- Ivan Olbracht: **HAJDUK NIKOLA ŠUHAI**, roman, 256 str. pl.
- Erskine Caldwell: **RAZKOPANA GRUDA**, roman, 192 str. pl.
- Tone Seliškar: **DEDEK SOM**, mladinska povest, 124 str. il. kart.
- Štefan Žeromski: **PRED POMLADJO**, roman, 248 str. ppl.

VSAKA KNJIGA SAMO šil. **25.-**

- Hans Kades: **LJUDIJE V SOMRAKU**, roman, 356 str. ppl.
- Thomas Williamson: **ZEMLJA MI JE POVEDALA**, roman, 300 str. polusnje
- Rudolf Kresal: **VEJICA ŠPANSKEGA BEZGA**, izbrani spisi, 296 str. ilustr. pl.
- **VIHARNI PIŠ**, izbor pooktobrske ruske proze, 448 str. kart.
- Frank Norris: **POLIP**, roman iz Kalifornije, 392 str. ppl.

VSAKA KNJIGA SAMO šil. **30.-**

- Riccardo Bacchelli: **MLIN NA PADU**, zgodovinski roman, 560 str. pl.
- Louis Aragon: **VELIKI TEDEN**, roman iz pariške družbe, 592 str. pl.
- B. Traven: **MRTVAŠKA LADJA**, pustolovski roman, 320 str. pl.
- Anton Čehov: **ANJUTA**, zbirka novel, 336 str. polusnje
- Louis Guilloux: **ČRNA KRI**, roman, 544 str. ppl.

Posamezne knjige lahko naročite tudi po pošti. Vendar opozarjamo, da so mnogi naslovi na zalogi le v enem izvodu; zato svetujemo, da pohitite z nakupom oz. naročilom. Sicer pa obsega izbor še mnogo drugih zanimivih knjig po enako ugodnih cenah, tako da se obisk knjigarne v mesecu februarju vsekakor izplača.

Knjigarna „Naša knjiga“

CELOVEC, PAULITSCHGASSE 5 — 7

Izredna udeležba na smučarskem tečaju Slovenske fizikulture zveze — Tečaj stalna telesnokulturna prireditelj

V semestrskih počitnicah je ostrešna športna organizacija koroških Slovencev — Slovenska fizikultura zveza — pripravila svoj tradicionalni smučarski tečaj, ki je bil tokrat na Voglu nad Bohinjskim jezerom. Letošnji tretji smučarski tečaj — prvi je bil v zimskošportnem centru v Kranjski gori, drugi pa na Voglu — je bil v vsakem pogledu velik uspeh. Udeležba je bila izredna: nad 30 udeležencev, se je učilo abecedo smučanja in se urilo tudi že v smučarskem slogu, ki šteje v veliko, „belo“ umetnost smučanja.

Imenitno je bilo opazovati vožnjo napredovalcev po belem snegu, začetniki pa so se s trdo voljo in trudom bavili z elementarnimi nalogami sodobnega smučanja. Porazdeljeni v tri skupine je takorekoč vsakdo prišel na svoj račun. Demonstratorji Maja Kupper, Milica Smole in Danilo Prušnik so skrbeli tudi za vzdušje, da bo ostal smučarski tečaj tečajnikom v spominu kot lep dopust. Vožnjo v skupinah ni bilo treba jemati tako grozno resno, kot je to po navadi na smučarskih tečajih, na primer na šolskih: komur se je zdelo, da bi se poskusil še sam, je lahko kar sam užival vožnjo na smučeh če pa je potreboval spet navodila, pa se je svoji skupini zopet pridružil.

Višek smučarskega tečaja, ki je bil zaradi viharne snežne meteža marsikomu prehladen, pa je bilo tekmovalje, v katerem je bilo treba prevoziti iztaknjeno progo v parih, seveda on in ona. Kljub mrazu se je vseh petnajst parov ogrelo — najkasneje, ko so privozili do cilja.

V večernih urah je zadonela marsikatera slovenska pesem, ki je navdušila tudi druge goste, ki so s tečajniki stanovali istočasno v Mladinskem domu ob Bohinjskem jezeru. Lepo vreme in dobra volja sta tečajnike odškodovala za neljube dogodivščine v zastarelih hišicah, ki so bile na razpolago za bivanje. Nikakor niso bile enakovredne sobam, v katerih naj bi predvidoma stanovali tečajniki. S pesmijo pa je bilo vse pozabljeno, pozabljeno pa tudi, ker nizka cena za penzion boljšega tudi ne bi dopuščala.

Ker je bilo povpraševanje za letošnji smučarski tečaj tako veliko, da se nekatere interese ne bi več moglo upoštevati, bo po vsej verjetnosti priredila SFZ tudi v naslednjih zimskih semestrskih počitnicah smučarski tečaj. Izredno število interesentov med Slovenci na Koroškem je vsekakor garancija za ponovno pripravo podobnega tečaja ali izleta, ki naj bi sčasoma postal redna telesnokulturna prireditelj koroških Slovencev.

SPD „Zarja“ izvedlo

8. sankarske tekme

Zadnji dve leti smo imeli v Železni Kapli tako malo snega, da športni sekciji SPD „Zarja“ nikakor ni bilo mogoče organizirati tradicionalnih sankarskih ali smučarskih tekem. Letos — v olimpijskem letu — pa smo končno le dobili še toliko „belega zlata“, da smo lahko 22. februarja 1976 priredili tako privlačne sankarske tekme — že osme po vrsti.

Kako priljubljeno je pri nas sankanje, je pokazalo že zanimanje za to športno prireditelj, še posebej pa število sodelujočih. Na štartu se je zbralo nad 80 tekmovalcev, ki so se pomerili v naslednjih štirih skupinah: mladinke,

SPD „Zarja“ bo izvedlo v nedeljo 29. februarja 1976

7. SMUČARSKÉ TEKME

Od 8. do 8.45 ure razdelitev štartnih števil na cilj, ob 9. uri štart pri Dimniku v Lepeni.

Tekmuje se v sledečih skupinah:

Šolarji — rojeni 1963 in mlajši
mladinci — rojeni 1959—1962
splošna kateg. — rojeni 1945—1958
starostna kateg. — roj. 1944 in starejši
ženske (samo ena skupina)

K številni udeležbi vsi prisrčno vabljeni!

mladinci, ženske in moški. Število sodelujočih je toliko pomembnejše, če omenimo, da sta bili ob istem času tudi sankarski tekmi na Obirskem in na Rebrci. Letos so si organizatorji izbrali tudi novo progo po stari Petreljevi poti v Lepeni. Proga je bila izvrstno pripravljena in so se o njej vsi tekmovalci prav pohvalno izrazili. To je priznanje organizatorju, predvsem pa priznanje in zahvala vsem domačinom, prijateljem društva v Lepeni, ki so žrtvovali več dni in so s traktorjem, z betoniranjem, z odpeljavo vode in speljavo ovinkov pripravili iz sprva nevarne proge hitro, zahtevno in varno sankališče.

Torej se je tekmovalje odvijalo pod dobrimi pogoji. K temu je vsekakor pripomogla proga, na drugi strani pa tudi tekmovalci sami, saj je bilo kljub dvakratni vožnji 80 tekmovalcev kvalificiranih in le štirje niso privozili skozi cilj.

„Bielka naj ostane doma“

(Nadaljevanje s 1. strani)

To jasno, odločno in povsem pravilno izjavo, ki so ji in ji bodo gotovo sledile še nadaljnje podobne izjave drugih jugoslovanskih forumov, vsekakor pozdravljamo. Vprašujemo se samo, ali bo to kaj zaleglo. Kajti topost merodajnih dejavnikov v Avstriji je v zadnjem času dosegla že takšno mero, da se za verbalne izjave in proteste sploh ne zmenijo več; razumejo le še govorico dejanj. Kajti sicer se ne bi moglo zgoditi, da bi sklep o štetju naravnost demonstrativno sprejeli v istem trenutku, ko se je visok uradnik jugoslovanskega zunanjega ministrstva na Dunaju pogovarjal o možnostih nadaljnega izboljšanja odnosov med obema državama in povsem konkretno predvsem o podrobnostih načrtovanega uradnega obiska avstrijskega zunanjega ministra v Beogradu.

Koroški Slovenci, ki smo s sedanjim razvojem posebno prizadeti, saj gre vendar za našo usodo, bi težko razumeli, če bi se Beograd za to „diplomatsko klofuto“ še zahvalil s tem, da bi sprejel v goste avstrijskega zunanjega ministra v času, ko se Avstrija pripravlja na štetje, ki ga v danih razmerah moremo razumeti le kot statistični genocid. Prav tako pa tudi težko verjamemo, da bi morebitni ukrepi, ki jih je svoječasno omenjal (Profil) npr. predsednik Ribičič za primer, da bi Avstrija še naprej vztrajala pri svoji protimanjšinski politiki in pri neizpolnjevanju državne pogodbe, morali obstajati v tem, da Jugoslavija s svojim velikim ugledom med mladimi neodvisnimi deželami utira Avstriji pot na tržišče tretjega sveta — in to v trenutku, ko se je Avstrija odločila, da v svojem poskusu revizije državne pogodbe preide od besed k dejanjem.

Da nas ne bo kdo napačno razumel: nikakor nismo proti dobremu sosedstvu in proti

prijateljskemu sodelovanju. Nasprotno, pionirsko delo v tej smeri smo opravili že v času, ko so drugi v duhu „svete vojne“ proti komunizmu še postavljali železne zavese na Karavankah. Toda dobro sosedstvo in prijateljsko sodelovanje ne more in ne sme iti na račun narodne manjšine in za ceno njenih pravic. Kako je že rečeno v izjavi slovenske vlade, ki jo je podal podpredsednik dr. Hočevar na skupni seji vseh zborov republiške skupščine dne 20. oktobra 1972: „Bilo bi Sizifovo delo, če bi se po eni strani trudili, da razvijamo dobro sosedstvo in medsebojno sodelovanje, po drugi strani pa bi dopuščali, da nam velikonemške šovinistične in z nacizmom obremenjene sile sproti rušijo to, kar ustvarjamo.“

Takrat je šlo za nekaj dvojezičnih napisov, danes gre za biti ali ne biti slovenske narodne skupnosti na Koroškem sploh. Kadar pa gre za odločitve za življenje ali smrt, tedaj ne more biti čas verbalnih izjav in papirnatih protestov. Pravilnost tega spoznanja so potrdili južni Tirolci s svojim bojem za „paket“, ki so ga vodili in izbojevali ob izdatni legalni in tudi manj legalni podpori matičnega naroda in njegove države. Južni Tirolci pa tudi dokazujejo, da je ne samo nekoristno, marveč celo škodljivo ustvarjati videz dobrega sosedstva in prijateljskega sodelovanja, dokler med prizadetima državama ni do zadnje podrobnosti in za vse prizadete sprejemljivo urejeno tako koščljivo vprašanje, kot je položaj narodne manjšine.

Avstrijskemu zunanjemu ministru Bielki, ki se menda pripravlja na prijateljski obisk v Italiji, in je za danes povabil na Dunaj vodstvo južnotirolske ljudske stranke, so južni Tirolci — očitno kot uvod v današnje srečanje — zelo jasno in brez ovinkov povedali, da tak obisk ni zaželen, dokler „paket“ ne bo v celoti uresničen. Bielka naj ostane doma — tako se glasi poziv južnih Tirolcev, ki od Avstrije pričakujejo in zahtevajo, da raje vztraja na tem, da bodo določila „paketa“ dosledno spoštovana, ker le tako bo odstranjena napetost med obema narodoma v deželi, ki je nastala zaradi zamudnega izpolnjevanja pogodbenih obveznosti Italije, kakor je izjavil predsednik SVP in južnotirolski deželni glavar dr. Magnago.

Zamuda Italije pri izpolnitvi „paketa“ je stara točno dve leti in južni Tirolci že vprašujejo, kakšno korist je imelo njihovo potrpljenje, češ „razočarana upanja ustvarjajo napetosti“. Zamuda Avstrije pri izpolnjevanju državne pogodbe je stara več kot dvajset let, koroški Slovenci pa naj bi bili še naprej potrpežljivi; v iskreno pripravljenost Avstrije, da bo izpolnila svoj dolg, naj bi verovali še zdaj, ko so odgovorni dejavniki v vladi in strankah brutalno z enim samim zamahom pometli z mize vse naše upravičene pomisleke, argumente in proteste ter nam brezobzirno zalučali v obraz nacionalistično-nacistično vojno napoved. Toda koroški Slovenci smo že enkrat bili obsojeni na smrt in takrat smo našli v sebi dovolj zdravih sil, da smo se odločili za življenje.

Odnosi med sosedi

SAMO NA ISKRENI PODLAGI

Avstrijsko-jugoslovansko društvo na Koroškem je pred daljšim časom povabilo zastopnike koroškega tiska na obisk v Slovenijo, in sicer za 27. in 28. februar 1976. Povabilu se je z veseljem odzvalo tudi uredništvo „Slovenskega vestnika“, v želji, da bi srečanje prispevalo k medsebojnemu spoznavanju in k izboljšanju odnosov med sosednjima deželama.

Po brezobzirnem sklepu vlade in strank o preštevani manjšine in ob nesramnem izsiljevanju koroških Slovencev, kakor prihaja v tej zvezi do izraza v delu tukajšnjega tiska, pa naše uredništvo žal ne vidi možnosti sodelovati pri srečanju. Priprani smo namreč, da v trenutnih razmerah obisk ne more služiti zastavljenemu namenu.

A V S T R I J A I

SOBOTA, 28. 2.: 15.30 Napoleon je vsega kriv — 17.00 Kdo rokodelci z nami? — 17.30 Blach Beauty — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrada — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.55 Šport — 20.15 Slova od Ronacherja — 21.55 Šport — 21.15 Šport — 22.15 Umor med šestimi očmi.

NEDELJA, 29. 2.: 15.40 Gostoljubnost — 16.45 Možje brez živcev — 17.00 Zivalski leksikon — 17.30 Viki in močni možje — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Dokumentacija o nastanku beljaškega pustovanja — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.50 Šport — 20.15 Pustna prireditelj mora biti — 21.56 Samo ljubezen nas naredi mlade — 22.00 Poročila.

PONEDELJEK, 1. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 19. stoletje — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Oscar. Komedija — 17.30 Za predšolske otroke — 18.00 V kraljestvu divjih živali — 18.25 Mi — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kul-

tura in šport — 20.00 Nedeljski šport — 20.55 Onednova linija — 21.45 Veliki operni strip — 22.55 Poročila.

TOREK, 2. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Nova matematika — 10.30 Napoleon je vsega kriv — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Lepa Marjana — 18.25 Mi — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Vaš nastop, prosim — 20.45 Tako je bilo včeraj — 21.30 Poročila in šport.

ČETRTEK, 4. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Organizacija pisarne — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Sleparska komedija — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Follyfootova farma — 18.25 Mi — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Tukaj ste prav — 21.30 Mala predstava — 22.05 Poročila in šport.

PETEK, 5. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Gost pri Sepp Schmelzerju — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Ljubezen — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 V 80 dneh okoli sveta — 18.25 Mi — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Tat milijanov Peter Voss — 20.55 Nov opij — 21.55 Kaj se je resnično zgodilo z Baby Jane? — 23.50 Poročila.

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

SOBOTA, 28. 2.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 29. 2.: 7.05 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 1. 3.: 13.45 Celovški radijski dnevnik — Zborovska glasba.

TOREK, 2. 3.: 9.30 Vrtljak popevk — 13.45 Celovški radijski dnevnik — Šport — Dr. P. Apovnik: Pravni nasveti za vsakogar.

SREDA, 3. 3.: 13.45 Celovški radijski dnevnik — Reklamo ...

ČETRTEK, 4. 3.: 13.45 Celovški radijski dnevnik — M. Inzko: Iz popotne torbe.

PETEK, 5. 3.: 9.15 Poslušajmo slovensko šolsko oddajo — 13.45 Celovški radijski dnevnik — Komorna glasba.

Slovenska beseda

POMENI NA KOROŠKEM IZZIVANJE

Na Koroškem smo že tako daleč, čemur se niti ne čudimo, da se v javnosti spregovorjene slovenske besede smatrajo za izzivanje. Takšen primer smo pred nedavnim doživeli v Zaborcu, ko so koroški nacionalisti predsedniku zabohiškega slovenskega športnega društva dr. Janku Wiegeltu — ob povratku olimpijskega zmagovalca Schnabla iz Innsbrucka — preprečili, da bi ga pozdravil tudi v slovenskem jeziku. Za te razgrajče je bila slovenska beseda predrznost in izzivanje.

Ta, za normalne razmere nepojmljiv pojav, je bil tudi povod, da je navzoči deželni glavar smatral za potrebno, da je odločno nastopil proti tem razgrajčem. Prav nasprotno pa je nekaj dni za tem reagiral deželni svetnik Stefan Knajfl, ki je ugotovil, da je za škandalozni zabohiški primer kriv sam Wiegelt, češ, kaj pa je govoril slovensko ob takšni slovenski. Po tej logiki je slovenščina samo še primerna, da se je poslužujemo v družinskem krogu ali pa v hlevu z živino. Vsekakor dr. Wiegeltu čestitamo, da je demonstriral dvojezičnost na dvojezičnem ozemlju, kar ni samo naša pravica, temveč tudi naša dolžnost.

Če že raznim nemškimi nacionalističnim elementom ne gre v račun, da se v javnosti spregovori slovensko, je to še razumljivo, če pa se politiki tako daleč spozabijo, kar po demokratskih načelih ne bi smelo biti, se pa upravičeno lahko zgražamo nad takšno miselnostjo teh ljudi.

Upravičeno se tudi sprašujemo, kako se to sploh ujema, da nas kar naprej silijo v to, da se pustimo prešteti, po drugi strani pa smatrajo slovensko besedo za izzivanje. Iz tega velikega protislovja je jasno razvidno, da štetje služi samo enemu cilju, da bi ugotovili, koliko je po Hitlerju še ostalo Slovencev in da bi tako izvedli statistični genocid. Da ob takšni miselnosti nimamo druge izbire, kot bojkotirati štetje, ni težko uganiti.

Slovenska prosvetna društva — „Bilka“ v Bilčovsu, „Gorjanci“ v Kotmarji vasi, „Kočna“ v Svečah in „Rož“ v Št. Jakobu v Rožu

v a b i j o n a

1. ROŽANSKI IZOBRAŽEVALNI TEDEN od 7. do 14. marca 1976 Podrobni spored bomo objavili v prihodnji številki.

V A B I L O na

- KUHARSKI TEČAJ, v četrtek 11. marca od 9.00 do 13.00 ure
- SEMINAR ZA KMETE IN GOSPODINJE, v četrtek 11. marca od 18.00 do 21.00 ure. Referent: višji vladni svetnik dr. Pavel Apovnik
- TEČAJ ZA ORGANISTE IN CERKVENE PEVCE, od petka 12. do sobote 13. marca od 15.00 do 17.00 ure. Vodje: župnik Maks Mihor, prof. Jože Ropitz in prof. Silvo Mihelič
- POGOVOR O ZAKONU IN DRUŽINI, od sobote 13. do nedelje 14. marca od 15.00 do 17.00 ure. Referent: Janko Merkač in Jože Kopeinig
- SEMINAR ZA KMETE IN GOSPODINJE (2. del), v sredo 17. marca ob 18.00 uri. Referent: višji vladni svetnik dr. Pavel Apovnik
- STROKOVNI TEČAJ ZA ŽENE IN DEKLETA (slikanje z barvami na steklo), od sobote 20. do nedelje 21. marca od 15.00 do 17.00 ure. Voditeljica: sestra Metodija iz Št. Jakoba v Rožu

Katoliški dom prosvete SODALITAS v Tinjah

Farna mladina v Dobrli vasi vabi na veseloigro

KARLOVA TETA

v nedeljo 29. februarja 1976 ob 14.30 uri v farni dvorani v Dobrli vasi. Nastopa: Igralska skupina iz Dobrle vasi.

V A B I L O

na veseloigro

JEPPE S HRIBA

v nedeljo 29. februarja ob 9.30 uri v farni dvorani v Št. Lipšu. Prireditelj: Farna mladina v Št. Lipšu
v nedeljo 29. februarja ob 14.30 uri pri Voglu v Št. Primožu. Prireditelj: SPD „Danica“ v Št. Vidu v Podjuni
v petek 27. februarja ob 19.30 uri v dvorani celovškega Marijanišča, Völkermarkter Strahe 36. Prireditelj: SKD v Celovcu
Gostuje SPD „Rož“ iz Št. Jakoba v R.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt — Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32-5-50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Barovlje.